

Zmiany w podatku
od nieruchomości
po wyrokach TK

**O POTRZEBACH
SENIORÓW
I MOŻLIWOŚCIACH
MIAST**

W NUMERZE

ZE ZWIĄZKU

str. 4 Finanse samorządowe wymagają głębokich, systemowych zmian. Dyskusja nad nimi rozpoczęła się 19 stycznia br. konferencją w Białymstoku dotyczącą niezbędnych zmian w podatku od nieruchomości, po wyrokach Trybunału Konstytucyjnego z 2023 roku.

str. 6 Głównym tematem ostatniego w tej kadencji posiedzenia Komisji Polityki Społecznej ZMP były problemy i zagrożenia dotyczące dzieci i młodzieży oraz nowe kierunki polityki senioralnej w kontekście wyzwań demograficznych.

KRONIKA KRAJOWA

str. 10 Sejmowe Komisje: Polityki Senioralnej oraz Polityki Społecznej i Rodziny rozpatrywały w styczniu informację o sytuacji osób starszych w Polsce za 2022 rok.

DOBRE PREKTYKI –
REWITALIZACJA

str. 8 Jak działania rewitalizacyjne poprowadziły władze Włocławka i Tomaszowa Mazowieckiego? Kluczowe były konsekwencja i współpraca z mieszkańcami.

DOBRE PREKTYKI –
EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

str. 14 Nowatorskie przedsięwzięcie na skalę całego kraju realizuje wielkopolski Śrem - tu ma powstać pierwsze osiedle zasilane energią pozyskaną z wodoru.

str. 15 Miasto Konin zostało laureatem konkursu za przedsięwzięcie „Strategiczne Zarządzanie Miastem poprzez realizację Strategii Rozwoju Miasta Konina wraz z Zestawieniem Przedsięwzięć Strategicznych”.

ROZWÓJ MAŁYCH
I ŚREDNICH MIAST – PROJEKT
PREDEFINIOWANY

str. 7 Wsparcie doradcze oraz pomoc w realizacji gminnych programów rewitalizacji otrzymają m.in. JST w ramach projektu Regiony Rewitalizacji. Zainaugurowano go podczas Forum Rozwoju Lokalnego.

str. 13 O organizowaniu usług dla seniorów i godzeniu ich potrzeb z możliwościami miast rozmawiali samorządowcy i specjaliści podczas seminarium FRL w Kędzierzynie Koźlu. Było to jedno z ostatnich spotkań w ramach tego popularnego cyklu.

Na okładce: Białystok. 19 stycznia w tym mieście obradował Zarząd ZMP i odbyła się konferencja poświęcona zmianom w podatku od nieruchomości.

Fot. Dawid Gromadzki

Finanse miast w roku wyborów samorządowych

Potrzebna odbudowa systemu

Dzień po uchwaleniu przez Sejm budżetu na 2024 rok, Związek Miast Polskich i Unia Metropolii Polskich przedstawiły oczekiwania dotyczące finansów miast, nawiązując tym samym do postulatów dotychczas prezentowanych przez środowiska samorządowe. Informacje te przekazano na konferencji prasowej, która towarzyszyła obradom Zarządu w Białymstoku.

Ustalony w 2003 r. system zasilania finansowego JST zakładał, że znacząca część dochodów własnych – udziały w podatkach PIT i CIT – będzie powiązana z koniunkturą gospodarczą. Miało to zachęcić samorządy do wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego, który generuje wzrost tych podatków. Zmiany wprowadzone chaotycznie od roku 2019, przewrotnie nazwane „ładem”, nie tylko obniżyły dochody JST z tego źródła, ale także zlikwidowały ich związek z wysokością wpływów podatkowych, stymulujący samorządy do działań prorozwojowych oraz zdolność kompensowania szybko rosnących kosztów wykonywania zadań publicznych.

Raz ustalone arbitralnie dochody z PIT nie ulegają w trakcie roku zwiększeniu, a mechanizm rozliczenia prognoz z rzeczywistymi wpływami (po dwóch latach) nie działa efektywnie z powodu kolejnych zmian w PIT, trwale obniżających dochody poniżej kwoty referencyjnej. Suma dochodów z PIT, CIT oraz subwencji rozwojowej miała być równa kwocie referencyjnej, rosnącej bez związku z realnymi wpływami podatkowymi, na podstawie historycznego wskaźnika dynamiki PKB. Nie uwzględnia to również wzrostu kosztów zadań wykonywanych przez samorządy w warunkach dynamicznej inflacji. Dodatkowo zawieszono już dwukrotnie subwencję rozwojową, zastępując ją arbitralnie wprowadzanymi „rekompensatami”, które nie kompensowały całego ubytku (w roku 2023 ubytek wpływów z PIT osiągnął 30 mld zł, a realne rekompensaty wyniosły 13 mld zł). W dodatku były kierowane nie tam, gdzie miały miejsce największe ubytki. Destrukcja uderzyła przede wszystkim w finanse miast.

Dramatycznie rosła luka finansowa między subwencją szkolną a realnymi kosztami prowadzenia edukacji. Subwencja, która w 2004 r. stanowiła 2,72% PKB, w roku 2021 spadła do 1,98% PKB. Zmianie uległy relacje między dochodami własnymi a pochodzącymi z redystrybucji, spadła nadwyżka operacyjna netto, sztucznie zawyżana w 2021 i 2022 roku kwotami jednorazowo przekazanymi pod koniec roku. Dodatkowa redystrybucja była oparta na ręcznym sterowaniu, które – wraz z tzw. programami inwestycji strategicznych – miało zmienić samorządy z lokalnych gospodarzy w uległych klientów.

Zmianom politycznym po wyborach w 2023 roku towarzyszą zapowiedzi rozwiązania najpilniejszych problemów finansów samorządowych. Oczywiście w uchwalonym właśnie budżecie roku bieżącego są to wyłączone działania **ad hoc**, jednak mające **istotne znaczenie dla JST**. Są to: adekwatny do wzrostu płac nauczycieli wzrost kwoty subwencji oświatowej oraz dotacji przedszkolnej, przywrócenie subwencji rozwojowej i wzrost dotacji na zadania zlecone. Utrzymano też bez zmian optymistyczne kwoty udziałów JST we wpływach z podatku PIT, które łącznie dla gmin i powiatów rosną z 50 mld w roku 2023 do 70 mld zł w roku bieżącym.

Niezbędna jest odbudowa systemu finansów samorządowych, co wymaga poważnych prac merytorycznych i niełatwych decyzji politycznych. Pilne jest przywrócenie roli PIT-u w finansach samorządowych, co wymaga m.in. objęcia udziałami JST części ryczałtowej podatku, a także powrotu do bezpośredniego udziału JST we wpływach z PIT na danym terenie. Konieczna jest też dyskusja o od ćwierćwiecza reforma podatku od nieruchomości, leśnego oraz rolnego i odwrócenie w resorcie finansów departamentu podatków samorządowych (co już zostało zapowiedziane). ZMP postuluje przywrócenie gwarancji ustawowych dla subwencji oświatowej – docelowo do 3% PKB, zmianę systemu finansowania ochrony zdrowia oraz korektę systemu wyrównawczego.

Więcej

Z Zarządu ZMP w Białymstoku

Konieczne zmiany w podatku od nieruchomości

Podczas posiedzenia w Białymstoku 19 stycznia br. członkowie Zarządu przyjęli stanowisko w sprawie kierunku zmian przepisów o podatku od nieruchomości oraz ostateczną wersję Przesłania na wybory samorządowe 2024.

W stanowisku na temat podatku od nieruchomości Zarząd ZMP podtrzymał wcześniejsze stanowiska Związku **w sprawie pilnej konieczności zmian w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych, w zakresie podatku od nieruchomości**, przyjęte w Ostrowcu Świętokrzyskim w 2017 r. i **obiegowo** w 2021 r. Zarząd Związku stoi na stanowisku, że postulowane zmiany przepisów powinny objąć nie tylko kwestie definicyjne, dotyczące przedmiotów opodatkowania, ale także inne sprawy, które powodują stopniową deprecjację tego najważniejszego dochodu własnego gmin. W opinii Zarządu ustawowa definicja przedmiotów opodatkowania musi być zawarta w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych i nie może zawierać odesłań do przepisów innych ustaw. Jeśli ustalenie tej definicji będzie oparte na implementacji przepisów z ustaw niepodatkowych (prawo budowlane, klasyfikacja środków trwałych), musi ono uwzględnić niezbędne korekty i uzupełnienia, aby zapewnić jednoznaczność przyjętej terminologii i objęcie podatkiem wszystkich rodzajów przedmiotów opodatkowania. Ponadto przedstawiciele miast zasiadający w Zarządzie postulują przywrócenie zasady rekompensowania ubytków w dochodach gmin, powodowanych przez ustawowe zmiany przepisów podatkowych. Należy dokonać przeglądu obowiązujących obecnie ustawowych zwolnień z podatku od nieruchomości – tylko w 2022 r. łączny ubytek dochodów gmin z tego tytułu wyniósł 3,8 mld zł. Jednocześnie Zarząd Związku z nadzieją przyjmuje zapowiadane przez resort finansów przywrócenie departamentu podatków samorządowych, deklarując pełną współpracę przedstawicieli miast w zakresie, jaki zostanie uznany za niezbędny. Więcej – **TUTAJ**.

Warto poprzeć odpowiedzialnych gospodarzy

W **Przesłaniu na wybory samorządowe 2024**, do których pozostało zaledwie nie-

co ponad trzy miesiące, najważniejsze jest – zdaniem Zarządu – utrzymanie entuzjazmu społecznego. Zaowocował on rekordową frekwencją w wyborach parlamentarnych, która dała zwycięstwo ugrupowaniom demokratycznym i prosamorządowym. Niestety nie będzie to łatwe, gdyż wybory samorządowe od dekad cieszą się mniejszym zainteresowaniem. Po reformie ustrojowej z lat 90. gminy, powiaty i samorządy województw jasno udowodniły jednak, że to one, będąc najbliższymi obywateli, w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju Polski, ponieważ decydują o jakości codziennego życia. Wybory powinny wyłonić odpowiedzialnych gospodarzy gmin, powiatów i województw, którzy będą partnerami, a nie posłusznymi klientami władzy centralnej. Zarząd zaleca, aby dokonując wyboru, sprawdzić, czy pod nazwiskiem lub szyldem kryje się konkretny program rozwoju mia-

W przyjętym Przesłaniu na wybory samorządowe 2024 Zarząd Związku zapewnił, że będzie aktywnie wspierać szczególnie tych kandydatów, którzy sprawdzili się w dotychczasowej działalności, nie tylko lokalnej, ale i na forum Związku.

Fot. Archiwum UM w Białymstoku

sta albo gminy, powiatu bądź regionu, czy nie stoi za tym tylko chęć zdobycia władzy, zwłaszcza po niepowodzeniu w wyborach parlamentarnych. Warto też stawiać na ludzi, których działalność samorządowa lub społeczna służyła rozwojowi małej ojczyzny, a nie partii władzy; którzy nie wahali się walczyć o sprawy lokalne, a nie tylko zyskać przychylności rządzących. Związek Miast Polskich będzie ponownie zachęcał do udziału w wyborach. Kampania profrekwencyjna będzie skierowana oczywiście do mieszkańców miast, przy czym trzeba podkreślić, że to miasta właśnie w ostatnich latach były przedmiotem dyskryminacji ze strony poprzedniego rządu, więc zwiększony udział ich mieszkańców w głosowaniu powinien stać się w pewnym sensie wyrazem sprzeciwu wobec takich działań. Ostat-

nie wybory pokazały, że kobiety i młodzież to istotne grupy społeczne, o które warto zabiegać. ZMP deklaruje również, że będzie starać się odwrócić niekorzystne zmiany w ustroju samorządowym, w tym zabiegać o przywrócenie obywatelom prawa do decydowania o liczbie kadencji wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Więcej – **TUTAJ**.

O Kodeksie wyborczym i podatku rolnym

Zarząd zdecydował o przekazaniu uwag z miast do projektu ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz ustawy – **Kodeks wyborczy (wygaśnięcie mandatu)**. Już w grudniu ubiegłego roku Zarząd Związku przygotował w tej sprawie **stanowisko w sprawie ciągłości działania gminy po wygaśnięciu mandatu wójta (burmistrza, prezydenta) w trakcie kadencji**. Uwagi do projektu mają charakter doprecyzowujący i nie konstatują konieczności wprowadzenia zmian. Należy je uwzględnić z przyczyn formalnych, gdyż projektodawca nie był konsekwentny, np. w kwestii liczenia terminu do zwołania sesji, na której ma nastąpić złożenie ślubowania przez nowo wybranego wójta. Należy też dokonać takiej zmiany, aby zastępcy zachowali ciągłość swoich funkcji,

co pozwoli na objęcie przez nich funkcji wójta po ich dotychczasowych przełożonych. Trzeba ponadto wprowadzić kolejność „ważności” zastępców wójta w zakresie obejmowania przez nich funkcji wójta. Pozwoli to uniknąć nieprawidłowości w przypadkach gmin, w których jest kilku zastępców. Proponuje się, aby projekt zmiany przepisu dotyczył wyłącznie sytuacji objęcia mandatu po wygaśnięciu mandatu wójta.

Zarząd pozytywnie zaopiniował **projekt rozporządzenia Ministra Finansów ws. zwrotu utraconych przez gminy dochodów z tytułu przekazania 1,5% należnego podatku rolnego**. Celem tego projektu jest przygotowanie regulacji prawnych, na podstawie których gminy będą mogły otrzymać zwrot utraconych dochodów własnych z tytułu przekazania 1,5% podatku rolnego takim organizacjom jak: związek zawodowy rolników indywidualnych, związek rewizyjny zrzeszający rolnicze spółdzielnie produkcyjne, Krajowy Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych uprawnionych do otrzymania tej kwoty. Zatem projekt należy uznać za korzystny dla gmin, ponieważ zabezpiecza ich budżety przed utratą części dochodów własnych pochodzących z podatku rolnego.

Joanna Proniewicz

Zmiany w podatku od nieruchomości po wyrokach TK

Wykorzystać szansę na poprawę przepisów

Finanse samorządowe wymagają głębokich, systemowych zmian. Dyskusja nad nimi rozpoczęła się 19 stycznia br. konferencją w Białymstoku dotyczącą niezbędnych zmian w podatku od nieruchomości, po wyrokach Trybunału Konstytucyjnego z 2023 roku.

Konferencję „Zmiany w przepisach o podatku od nieruchomości po wyroku Trybunału Konstytucyjnego” zorganizowały Związek Miast Polskich, Miasto Białystok i Uniwersytet w Białymstoku.

Wzięli w niej udział przedstawiciele miast, a także eksperci z resortu finansów z wiceministrem Jarosławem Nenemanem, naukowcy, sędziowie NSA, członek Kolegium SKO, Prezes RIO oraz doradcy podatkowi, pracujący zarówno dla gmin, jak i podatników.

- *Rozpoczynamy poważną dyskusję na temat finansów samorządu terytorialnego. System, który wcześniej funkcjonował, teraz nie działa. Trzeba zacząć jego naprawę i to intensywnie, gdyż większość samorządów znajduje się w bardzo złej sytuacji finansowej. Zmiany w podatku od nieruchomości były postulowane od bardzo dawna, gdyż podatek ten jest anachroniczny, niesprawiedliwy i nieefektywny* - powiedział senator Zygmunt Frankiewicz, prezes ZMP otwierając konferencję. Z wyroku Trybunału Konstytucyjnego (SK14/21) z 4 lipca 2023 roku wynika, że definicja budowli w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych jest niezgodna z Konstytucją RP. Nowa definicja powinna być zawarta w ww. ustawie, ale bez odwołań do ustaw spoza prawa podatkowego. Zmieniona powinna być także definicja budynku, w której jest odesłanie do przepisów prawa budowlanego.

3 warianty rozwiązań

Trybunał nakazał przygotowanie nowych zapisów ustawowych w ciągu 18 miesięcy. Powinny one zacząć obowiązywać de facto od 1 stycznia 2025 roku (a więc od nowego roku podatkowego). Zmiany w ustawie spowodują konsekwencje dla dochodów własnych gmin, Związek Miast Polskich zlecił więc opracowanie propozycji zmian zespołowi naukowemu z Uniwersytetu w Białymstoku pod kierunkiem prof. Leonarda Etela.

Zespół przygotował 3 koncepcje zmian w ustawie o podatkach i opłatach lokal-

nych. Przedstawił je w wystąpieniu otwierającym prof. Etel. Pierwsza propozycja stanowi „przepisanie” do ustawy podatkowej obecnej definicji budowli z Prawa budowlanego, a kolejne dwie są konstruktywnymi propozycjami ujęcia definicji budowli w ustawie podatkowej.

- *Spotykamy się tu po to, by wypracować lepszą definicję budynku i budowli, bo dzisiejsze są do niczego. Nie może być tak, że przez 20 lat podatnicy, organy podatkowe, ale i Trybunał Konstytucyjny zastanawiają się, co to jest toi-toi: budowla, budynek czy urządzenie budowlane (...) Chcemy wypracować taką koncepcję, aby tego typu problemów, których dziś jest masa, było znakomicie mniej* - wyjaśniał prof. Etel.

Kontener – budynek czy budowla

Definicje powinny być precyzyjne, by podatnicy i organy podatkowe nie miały wątpliwości, co jest przedmiotem opodatkowania i w jakiej wysokości. Dziś np. kontener energetyczny w zależności od tego, czy jest zakwalifikowany jako budynek czy budowla ma diametralnie różne stawki opodatkowania. Jeśli taki kontener o wartości 1 mln zł i powierzchni użytkowej 16 m² zostanie zakwalifikowany jako budynek, to kwota podatku wynosi maksymalnie 460 zł (16 m² x 28,78 zł). Jeśli jednak ten sam kontener jest zakwalifikowany jako budowla, kwota podatku wynosi... 20 000 zł (1 mln zł x 2%).

Prace powinny więc iść w takim kierunku, aby podatek ten był sprawiedliwy – dziś składzik czy szopa w biednym gospodarstwie jest opodatkowany wielokrotnie wyżej niż budynek mieszkalny. Gminy zaś muszą pobierać takie stawki podatku, choć to wbrew logice, uczciwości i sprawiedliwości. Zdaniem profesora Etela najlepszy jest trzeci wariant, który zawiera definicję budynku i budowli, a także 2 załączniki, w których obie kategorie zostaną enumeratywnie wymienione, zgodnie z Klasyfikacją Środków Trwałych. To pozwoli precyzyjnie określić przedmiot opodatkowania.

Szansa na dobrą współpracę z resortem finansów

W konferencji wziął również udział wiceminister finansów, dr Jarosław Neneman, który na wstępie swojego wystąpienia obiecał przywrócenie departamentu podatków samorządowych w ministerstwie.

- *Podatki stały się elementem walki politycznej i racjonalność w ogóle się nie liczy. Powstał system ulg, które służą tylko zwiększeniu popularności* - powiedział minister.

Zaproponował rozważenie rozwiązania, w którym różnica finansowa między opodatkowaniem budynku i budowli nie byłaby tak duża jak obecnie. Dzięki temu zmniejszyłaby się opłacalność „kombinowania” - zatrudniania doradców podatkowych, kancelarii prawnych, sporów sądowych itp. Zapewnił, że resort finansów podejmie wyzwanie i przygotuje zmiany w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych zgodnie z procedurami, a więc najpierw przedstawi założenia do ustawy, które skonsultuje m.in. ze środowiskiem samorządowym. Dopiero następnym krokiem będzie przygotowanie projektu ustawy. Nie będzie to łatwa praca, jako że w wyniku zmiany niektóre gminy zyskają finansowo, a inne tracą. To samo będzie dotyczyło również podatników, co może mieć konsekwencje polityczne. Trzeba jednak wykorzystać okazję, jaką jest wyrok TK i czas, jaki dał na poprawę przepisów. Podczas konferencji odbyły się cztery dyskusje panelowe, dotyczące szczegółowych zagadnień:

- Warunki i wymogi reformy definicyjnej w podatku od nieruchomości;
- Autonomiczność definicji podatkowej – dlaczego odtworzenie obowiązującego stanu prawnego w ustawie podatkowej nie będzie odpowiednim rozwiązaniem?
- Między pewnością a efektywnością i aktualnością opodatkowania budowli i budynków wskazanych w załączniku do ustawy podatkowej;
- Wpływ reformy definicyjnej w podatku od nieruchomości na finanse samorządowe.

Wszyscy zgadzają się, że obowiązujące prawo w zakresie podatku od nieruchomości jest złe i wymaga poprawy. Propozycje 2 i 3 przygotowane przez zespół ekspertów zdecydowanie poprawiają przepisy, zostawiając wpływ z tego podatku w skali kraju na podobnym poziomie. Jednak poszczególne gminy mogą zyskać lub stracić na zmianie. W wyniku dyskusji okazało się, że wiele gmin - głównie ze względu na obawę przed zmianami i ewentualną utratą dochodów podatkowych - opowiada się za pierwszym wariantem zmian ustawowych, który jednocześnie jest - w oczach praktyków i ekspertów - wariantem najgorszym. Rozwiązaniem tego problemu mogłoby być przywrócenie zasady rekompensowania ubytków spowodowanych zmianami ustawowymi. Warto by też „testować” nowe przepisy realizując programy pilotażowe, by sprawdzić, jak teoretyczne założenia działają w praktyce.

hh

Z Komisji Wspólnej...

Nowy skład, nowe nadzieje

Z nowym składem po stronie rządowej, 31 stycznia br. wznowiła prace Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego. Jej współprzewodniczącym został Marcin Kierwiński, szef MSWiA. Po stronie samorządowej przez kolejnych 8 miesięcy Komisji będzie współprzewodniczył Krzysztof Żuk, prezydent Lublina.

Minister Kierwiński zapewnił, że jest do dyspozycji strony samorządowej wraz z odpowiedzialnym za sprawy związane z funkcjonowaniem samorządu terytorialnego wiceministrem Tomaszem Szymańskim, który będzie na co dzień bezpośrednio współpracować z samorządowcami.

- Wchodzimy w czwartą dekadę działania Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego w nowej sytuacji politycznej, z rządem, który chce dialogu z samorządami, dla którego samorząd jest szalenie istotny, bo wszystkie partie tworzące nową koalicję z samorządu wyrosły lub wyrastają. Deklarujemy, że będziemy słuchali Państwa głosów i postulatów, pewnie będziemy się też spierali, prowadzili burzliwe dyskusje, ale zawsze będzie to otwarty i konstruktywny dialog – powiedział Marcin Kierwiński rozpoczynając spotkanie.

Szef MSWiA wręczył też powołania 15 nowym członkom Komisji Wspólnej ze strony rządowej, niektórzy będą pełnić jednocześnie funkcję współprzewodniczących zespołów problemowych. W skład Komisji weszli też przedstawiciele nowo powołanych ministerstw: Agnieszka Buczyńska, minister ds. społeczeństwa obywatelskiego oraz Marzena Okła-Drewnowicz, minister ds. polityki senioralnej.

Przywrócić samodzielność finansową i poprawić przepisy

Z kolei prezydent Krzysztof Żuk – który od stycznia pełni rolę współprzewodniczącego Komisji Wspólnej z ramienia Unii Metropolii Polskich – przypomniał, że Komisja to modelowe rozwiązanie i rzadki przykład realizacji zasad współdziałania władz, dialogu społecznego i zasady pomocniczości. W ciągu wielu lat swojego funkcjonowania generalnie rzecz biorąc spełniła pokładane w niej nadzieje, choć w ostatnim czasie było dużo konfliktów i brakowało zaufania między stroną rządową a samorządową.

- Czekamy sporo pracy, by – z jednej strony przywrócić samodzielność finansową jednostek samorządu terytorialnego, a z drugiej – wyprostować te niekorzystne zmiany ustawowe, byśmy jako samorządy mogli intensywnie rozwijać nasze małe ojczyzny – powiedział prezydent Żuk i dodał, że trzeba szybko pomóc finansowo JST i przygotować tzw. ustawę czyszczącą, która przywróci możliwość skutecznego rozwiązywania problemów lokalnych i regionalnych. Zadeklarował pełną współpracę w imieniu strony samorządowej, zaznaczył też, że w najbliższym czasie dużą rolę będą mieli do odegrania współprzewodniczący obu stron zespołów problemowych.

Dyskusje strategiczne, a nie tylko sprawy bieżące

O kwestiach, którymi KWRiST będzie musiała się zająć w najbliższym czasie powiedział Marek Wójcik, sekretarz strony samorządowej. Zaproponował, by współprzewodniczący zespołów merytorycznych rozważyli dwa spotkania zespołów w lutym. Na pierwszym warto by omówić istotne,

cjami będącymi własnością spółek Skarbu Państwa - zauważył sekretarz. - Jest pewien realny problem: chociażby jak mamy z nimi współpracować, skoro to jest ich majątek i my będziemy pozyskiwali pieniądze na ich majątek - wskazał.

- W kwestii dofinansowania odbudowy za-
bytków są problemy z rozliczaniem wkładu
własnego na renowację obiektów sakralnych.
- Powinniśmy, teoretycznie rzecz biorąc, nasz
wkład własny przekazywać kościołom, na-
tomiasz są ogromne problemy z tego tytułu.
Właściwie powinniśmy organizować dodat-
kowy, wewnętrzny konkurs – informował
Marek Wójcik. I zwrócił uwagę, że do roz-
ważenia pozostają pilnie:

- Wniosek, by w Radzie Cyfryzacji znalaz-
ło się miejsce przynajmniej dla jednego
przedstawiciela samorządu terytorialnego.
- Wniosek, by włączyć w prace Komisji
Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorial-
nego przedstawicieli Narodowego Insty-
tutu Samorządu Terytorialnego.

Współprzewodniczący Komisji Wspólnej, Krzysztof Żuk zaznaczył, że sporo będzie też poważnych problemów do rozwiązania, jak choćby ten związany z nie-
możliwym do dotrzymania terminem reali-

zacji zmian zapisanych w usta-
wie o planowaniu i zagospodaro-
waniu przestrzennym. Tym-
czasem został on wpisany jako
kamień milowy do Krajowego
Planu Odbudowy i teraz bez
rozmów z Komisją Europejską
nie da się zmodyfikować kalen-
darza, a co za tym idzie - uzy-
skać środków.

Prezydent Lublina zadeklaro-
wał też, że w krótkim czasie
przedstawi priorytetowe spr-
awy do rozstrzygnięcia. Jedno-
cześnie zaapelował, by zespoły

merytoryczne Komisji wykorzystały i czas,
i zasoby doświadczonych pracowników, by
Komisja szybko mogła przesądzać ważne
kwestie.

Komisja Wspólna w części roboczej rozpa-
trzyła też 24 projekty rozporządzeń (2 roz-
porządzenia MEN zdjęto z porządku obrad,
gdyż już zostały wydane), które wpłynęły
w ciągu ostatnich trzech miesięcy. Więk-
szość projektów zaopiniowała pozytywnie,
niektóre skierowała na zespoły robocze,
które upoważniła do wydania w swoim
imieniu ostatecznej opinii. To m.in. projekt
rozporządzenia MSWiA w sprawie warstwy
elektronicznej dowodu osobistego czy no-
welizacji rozporządzenia MFIPR w sprawie
wykazu nieruchomości przekazywanego
Krajowemu Zasobowi Nieruchomości. **hh**

Komisja Wspólna wchodzi właśnie w czwartą dekadę swojej działalności.

Fot. MSWiA

strategiczne zagadnienia z danego obszaru,
a na kolejnym dopiero – opiniować projekty.
Jednocześnie sekretarz wymieniał sprawy,
które trzeba pilnie rozwiązać:

- Sprzedaż węgla przez gminy - nadal zalega
w gminach kilkadziesiąt tysięcy ton węgla;
- Realizacja programu „Polski Ład” – w KPRM
rozwiązano komisję, która zajmowała się
wnioskami, tymczasem trwają jeszcze dwie
edycje programu i pilnie potrzebne są pew-
ne modyfikacje;
- Program „Rozświetlamy Polskę” – wniosek
o wydłużenie realizacji projektów o rok
oraz zwiększenie alokacji o miliard złotych.

- *Dałoby to szansę zrealizowania wszystkich
potrzebnych nam bardzo projektów, które
pozwolą na większą efektywność instalacji,
które w większości przypadków są instal-*

Z Komisji Polityki Społecznej ZMP

O standardach ochrony dzieci

Podczas ostatniego w tej kadencji posiedzenia Komisji w Lublinie 10 i 11 stycznia br., wiceprezes ZMP, Krzysztof Żuk, prezydent Lublina wręczył medal honorowy Związku Miast Polskich byłemu wieloletniemu jej przewodniczącemu, Włodzimierzowi Kałkowi.

Głównym tematem spotkania były problemy i zagrożenia dotyczące dzieci i młodzieży oraz nowe kierunki polityki senioralnej w kontekście wyzwań demograficznych.

Medal dla byłego przewodniczącego

Medal honorowy Związku Miast Polskich został przyznany przez Zarząd ZMP Włodzimierzowi Kałkowi w uznaniu wielkiego wkładu w rozwój działalności Związku Miast Polskich, poprzez niezwykle owocne przewodniczenie Komisji Polityki Społecznej Związku przez 17 lat. Efektem tego była wszechstronna wymiana doświadczeń w zarządzaniu tą dziedziną życia miast, zawsze przy wysokiej frekwencji członków Komisji, oraz pełnienie - z ramienia Związku - funkcji członka Zespołu ds. Ochrony Zdrowia i Polityki Społecznej przy Ministrze Polityki Społecznej. Włodzimierz Kałek był przewodniczącym Komisji Polityki Społecznej ZMP w latach 2002-2019 oraz dyrektorem Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu w latach 1999-2020.

Dla dzieci krzywdzonych

Członkowie Komisji odwiedzili Centrum Pomocy Dzieciom w Lublinie - interdyscyplinarną placówkę (szóstą w Polsce, a pierwszą w województwie lubelskim) świadczącą bezpłatną kompleksową pomoc (psychologiczną, terapeutyczną, psychiatryczną, prawną) dzieciom i młodzieży do 18 r.ż. doświadczającym przemocy, zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich niekrzywdzącym opiekunom, niezależnie od pochodzenia: w języku polskim, angielskim i ukraińskim. CPD jest wzorowane na modelu Barnahus - to nazwa pierwszego takiego centrum w Europie, które powstało w Islandii w 1998 roku, na wzór Child Advocacy Center w Stanach Zjednoczonych. Pierwsza w Polsce placówka bazująca na modelu Barnahus została utworzona w 2004 roku przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę (wtedy Fundacja Dzieci Niecyrje). W Centrum pod jednym dachem dzieci pokrzywdzone przestępstwem oraz ich niekrzywdzący opiekunowie otrzymują kompleksową i interdyscyplinarną pomoc.

Podstawą wszystkich działań i podejmowanych decyzji jest najlepiej pojęty interes dziecka. CPD kieruje swoją ofertą również do dzieci i młodzieży w kryzysach psychicznych po zdarzeniach traumatycznych oraz do profesjonalistów podejrzewających lub stwierdzających przestępstwa i krzywdzenie dzieci. Nieodpłatne formy wsparcia to m.in.: prowadzenie terapii indywidualnych dla dzieci i młodzieży z trudnymi doświadczenia oraz ich niekrzywdzących rodziców i opiekunów, konsultacje psychiatryczne, grupy terapeutyczno-rozwojowe dla dzieci i młodzieży, przygotowanie do przesłuchania i możliwość przeprowadzenia przyjaznego przesłuchania.

Włodzimierz Kałek otrzymał medal honorowy od ZMP za niezwykle owocne przewodniczenie Komisji Polityki Społecznej Związku przez 17 lat.

Fot. J. Proniewicz

Aby chronić małoletnich i pracowników

Członkowie Komisji dowiedzieli się, jak można wspierać dzieci i młodzież borykającą się z problemami z pomocą placówki takiej jak CPD oraz jak istotne są standardy ochrony dzieci we wszystkich placówkach współpracujących z dziećmi. Mówiły o tym Marta Szczodrak z Fundacji Sempre a Frente, (psy-

cholog, licencjonowany doradca zawodowy, trener umiejętności psychospołecznych, trener i egzaminator VCC; od kilkunastu lat specjalizuje się w pomocy psychologicznej, pracując głównie z młodzieżą) oraz Magdalena Nocuń-Łysko (specjalista i psycholog z Lubelskiego Centrum Interwencji Kryzysowej). Ustawa z dnia 28 lipca 2023 roku o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw wprowadziła prawny obowiązek ustanowienia standardów ochrony dzieci, który wchodzi w życie 15 lutego br. Nowe obowiązki będą w pełni egzekwowane od 15 sierpnia 2024 roku. Za wprowadzenie standardów są odpowiedzialne organy zarządzające: jednostką systemu oświaty, inną placówką oświatową, opiekuńczą, wychowawczą, resocjalizacyjną, religijną, artystyczną, medyczną, rekreacyjną, sportową oraz związaną z rozwijaniem zainteresowań, do której uczęszczają albo w której przebywają lub mogą przebywać małoletni. W placówce, która spełnia standardy ochrony dzieci, nie pracują osoby mogące zagrażać bezpieczeństwu dzieci, wszyscy pracownicy wiedzą, jak rozpoznać symptomy krzywdzenia dziecka oraz jak podejmować interwencję w przypadku podejrzenia, że dziecko jest ofiarą przemocy w placówce czy w rodzinie; wszystkie dzieci dowiadują się, jak unikać zagrożeń w kontaktach z dorosłymi, rówieśnikami, w świecie realnym i w internecie.

Wdrożone standardy ochrony dzieci nie tylko zapewniają im bezpieczeństwo oraz podmiotowe traktowanie, ale przyczyniają się do umacniania pozytywnego wizerunku organizacji czy instytucji i budują zaufanie społeczne. Jasne zasady reagowania dla całego personelu zwiększają też poczucie sprawczości i bezpieczeństwo przy zgłaszaniu podejrzenia krzywdzenia dziecka, a także skracają czas reakcji i poszukiwania rozwiązań. Standardy mogą chronić pracowników, aby nikt nie mógł ich oskarżyć o molestowanie. **Warto skorzystać z gotowych już rozwiązań Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę - <https://standardy.fdds.pl/>**

Wzorowa opieka nad seniorami

Członkowie Komisji rozmawiali na temat wyzwań demograficznych oraz o tym, jak kształtować politykę senioralną ogólnokrajową i regionalną. Ogromne wrażenie zrobiła wizyta studyjna w Środowiskowym Ośrodku Wsparcia Kalina oraz Ośrodka Wsparcia o charakterze Domów Rodzinnych. Lubelskie rozwiązania dotyczące pomocy specjalistycznej dedykowanej seniorom z chorobą Alzheimera i zaburzeniami pokrewnymi mogą być wzorem dla innych miast w Polsce. (jp)

Warto wiedzieć, że:

- 32% dzieci doświadcza przemocy ze strony bliskich dorosłych, a 66% ze strony rówieśników
- w 2022 r. założono 10 982 Niebieskie Karty, w których jako pokrzywdzonych wskazano osoby małoletnie
- w 2021 r. 1335 dzieci zostało odebranych z rodzin z powodu zagrożenia życia w związku z przemocą; w placej zastępczej umieszczono 52 572 dzieci
- dane policji (2021 r.) dotyczące seksualnego wykorzystywania małoletniego pokazują, że rocznie wszczynanych jest 2000 postępowań, liczba stwierdzonych przestępstw wynosi 1200-1400 rocznie

Narzędzie do zmiany
oblicza polskich miast

Porozmawiajmy o rewitalizacji

Wsparcie doradcze oraz pomoc w realizacji gminnych programów rewitalizacji otrzymają m.in. JST w ramach trzeciej odsłony projektu Regiony Rewitalizacji. Zainaugurowano go podczas Forum Rozwoju Lokalnego, które poświęcone było rewitalizacji.

Było to już 45. seminarium w cyklu Forum Rozwoju Lokalnego, które organizuje Związek Miast Polskich. Tym razem uczestnicy spotkania zaproszeni zostali do Warszawy, do siedziby Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

Jednym z celów seminarium było bowiem zainaugurowanie kolejnej edycji inicjatyw wsparcia rewitalizacji w Polsce realizowanych we współpracy z urzędami marszałkowskimi oraz Narodowym Instytutem Dziedzictwa. Podczas spotkania rozmawiano m.in. o finansowaniu działań rewitalizacyjnych z programów regionalnych. Rewitalizacja to temat niezwykle interesujący dla miast. W spotkaniu w Warszawie uczestniczyło ponad 200 przedstawicieli miast, a kolejnych ponad 400 osób skorzystało z możliwości udziału online.

Niedoceniane narzędzie

Podczas seminarium wiceminister funduszy i polityki regionalnej Jacek Protas przypomniał, że rewitalizacja to kompleksowe narzędzie do stymulowania rozwoju lokalnego i zmiany oblicza polskich miast i gmin zarówno w sferze społecznej, gospodarczej, jak i przestrzennej. – *To narzędzie, które - mimo tego, że funkcjonuje od wielu lat, a ustawa o rewitalizacji już od 2015 roku - jest narzędziem niedocenianym i nie wykorzystywanym w takim wymiarze, w jakim byśmy chcieli* – mówił minister Jacek Protas. – *A wobec zmieniającego się świata, zmieniającego się otoczenia społecznego i gospodarczego, problemy rewitalizacji zawsze będą nas dotyczyć. Obojętnie na jakim poziomie rozwoju jesteśmy, zawsze będą przed nami stały problemy zmian infrastrukturalnych i zmian społecznych, z którymi będziemy musieli się mierzyć.*

Przypomnijmy, że definicję rewitalizacji wprowadza ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji – art. 2 ust. 1: „*Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki,*

skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.” Rewitalizacja jest zadaniem własnym gminy o charakterze nieobligatoryjnym.

Andrzej Porawski, dyrektor Biura ZMP przypomniał, że obecnie obowiązująca ustawa o rewitalizacji została napisana na podstawie projektu przygotowanego przez Związek Miast Polskich i Śląski Związek Gmin i Powiatów, choć wyjściowy projekt korporacji samorządowych był – co podkreślił dyrektor – dużo lepszy. Zwrócił też uwagę w kontekście tematyki seminarium na współpracę samorządów lokalnych z regionalnymi. – *W Polsce to się jeszcze ciągle odbywa na zasadzie pewnej konkurencji, jednak polski model samorządu opracowany przez profesorów Kuleszę i Regulskiego, jest modelem partnerskim. Warto więc, żeby to partnerstwo działało tam, gdzie to jest możliwe, dlatego że ono zawsze zapewnia synergię i lepszy rozwój* – podkreślał A. Porawski.

Regiony Rewitalizacji 3.0

Spotkanie w ramach Forum Rozwoju Lokalnego było okazją do zainaugurowania trzeciej edycji programu „Regiony Rewitalizacji 3.0”. Ma on na celu wzmocnienie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych poprzez wsparcie doradcze i szkoleniowe.

W ramach projektu przez następne cztery lata Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej będzie współpracować z 16 zespołami ds. rewitalizacji w Urzędach Marszałkowskich ze wszystkich województw. Eksperti będą także wspierać działania Narodowego Instytutu Dziedzictwa, które za cel mają rozwijanie kompetencji w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz jego znaczenia w procesie rewitalizacji.

Budżet projektu wynosi 84 mln złotych w ramach Pomocy Technicznej dla Funduszy Europejskich 2021-2027.

W ramach poprzedniej edycji projektu Regiony Rewitalizacji realizowanej w latach 2019-2022 w 16 województwach w 570 spotkaniach edukacyjnych udział wzięło ponad 11 tys. uczestników z gmin. Ponad 550 gmin skorzystało z indywidualnego wsparcia doradczego, opracowano ponad

30 podręczników i publikacji o rewitalizacji. Powstało 16 regionalnych serwisów o rewitalizacji oraz 16 modułów dotyczących rewitalizacji w ramach geoportali wojewódzkich. Budżet drugiej edycji projektu wyniósł ok. 10,8 mln zł, z czego 9,7 mln zł stanowiła dotacja ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020.

Rewitalizacja w programach regionalnych

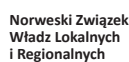
Przedstawiciele ministerstwa poinformowali uczestników spotkania, że przedsięwzięcia na rzecz lokalnej społeczności i gospodarki, ładu przestrzennego i zrównoważonego gospodarowania przestrzenią będą wspierane w perspektywie finansowej 2021-2027 między innymi w programach regionalnych.

Gminne programy rewitalizacji przygotowane w oparciu o ustawę o rewitalizacji będą w tym przypadku pełnić rolę strategii terytorialnej (strategii IIT). W celu usprawnienia realizacji instrumentów terytorialnych Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej przygotowało „**Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 (wersja z 24.08.2023)**”.

Podczas spotkania zaprezentowano dobre praktyki polskich miast – Włocławka, Tomaszowa Mazowieckiego i Hrubieszowa z prowadzenia procesów rewitalizacji. (Piszemy o tym więcej na kolejnych stronach) W debacie próbowano odpowiedzieć na pytanie, jak prowadzić rewitalizację, aby wraz z ożywieniem obszaru rewitalizacji przyczyniała się ona do jakościowego rozwoju całego miasta.

Przypominamy, że cykl seminariów Forum Rozwoju Lokalnego jest realizowany w ramach Programu „Rozwój lokalny” wdrażanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej w III edycji Funduszy norweskich i Europejskiego Obszaru Gospodarczego. FRL to uruchomiona przez Związek Miast Polskich otwarta platforma samorządowo-rządowo-ekspertkiej debaty oraz zintegrowany pakiet działań służących promocji podejścia oraz narzędzi zrównoważonego i endogennego rozwoju lokalnego.

(epe)

Dobre praktyki: miasta rewitalizują zaniedbane przestrzenie

Kluczowa konsekwencja i współpraca

Proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych – czyli rewitalizacja – zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych). Jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez jego interesariuszy, a więc m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, a przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.

Rewitalizacja stanowi proces, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Jak działania rewitalizacyjne poprowadziły władze Włocławka i Tomaszowa Mazowieckiego – miast, które uczestniczą w Programie „Rozwój lokalny”?

- Dobre praktyki z miast beneficjentów Programu „Rozwój lokalny” są dobrym wzorcem, który mam nadzieję będziemy powielać i o którym warto dyskutować – mówi wiceminister funduszy i polityki regionalnej Jacek Protas.

Włocławek:

Wspólnym mianownikiem jest człowiek

Włocławek wykorzystał fundusze z programu m.in. na zwiększenie integracji społecznej mieszkańców miasta i wzmocnienie więzi społecznych.

- Miasto ma swoje problemy i wyzwania, ale i możliwości – mówi Monika Jabłońska, Pełnomocnik Prezydenta ds. Rewitalizacji Miasta Włocławek.

Gminny Program Rewitalizacji Włocławka został przyjęty Uchwałą Rady Miasta 17 lipca 2018 roku. Przewiduje realizację łącznie 63 przedsięwzięć, w tym 92 projektów. Obszar, którego dotyczy to 43 hektary znajdujące się w części historycznej miasta.

W czasie opracowywania programu w obszarze rewitalizacji zameldowanych było 5 348 mieszkańców, co stanowi 5% ogółu ludności Włocławka.

Procesy rewitalizacyjne realizowane w tym obszarze mają wpływ na całe miasto, a marzeniem władz lokalnych jest, by Włocławek był miastem, w którym dobrze się żyje w różnych aspektach.

- Wspólnym mianownikiem wszystkich podejmowanych przez nas projektów i przedsięwzięć, zarówno w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej przestrzenno - funkcjonalnej jest człowiek. To je-

wprowadza też bonifikaty przy sprzedaży nieruchomości położonych na terenie Strefy, w przypadku przeznaczenia ich na cele zgodne z Gminnym Programem Rewitalizacji.

- Do naszych działań skutecznie zapraszamy mieszkańców. I to oni, na każdym etapie realizacji dokumentu, mają wpływ na to, co dzieje się w obszarze rewitalizacji – mówi Monika Jabłońska.

Od 2016 roku przy ul. 3 Maja 9 funkcjonuje kawiarnia obywatelska „Śródmieście Cafe”, która jest przestrzenią służącą badaniu potrzeb i oczekiwań mieszkańców

Mikrogrant – Warsztaty budowania mebli z palet

Jeden z małych projektów lokalnych realizowanych w obszarze rewitalizacji.

Fot. Archiwum UM

mu dedykowane są wszystkie działania realizowane we współpracy samorządu, mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych oraz szeregu instytucji – mówi Monika Jabłońska. - Wszystkie działania podejmowane są od początku we współpracy z różnymi grupami społecznymi, które zainteresowane są zmianami w śródmieściu.

W 2019 roku Rada Miasta przyjęła uchwałę o ustanowieniu Specjalnej Strefy Rewitalizacji na obszarze rewitalizacji Miasta. Jej uchwalenie było poprzedzone konsultacjami z mieszkańcami, przedsiębiorcami i instytucjami funkcjonującymi w obrębie rewitalizowanego śródmieścia.

Ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji umożliwia między innymi udzielanie dotacji na prace budowlane, usprawnia prowadzenie polityki remontowej w odniesieniu do wspólnot mieszkaniowych z udziałem gminy, ustalenia zasad przeprowadzek i eksmisji na czas wykonywania robót budowlanych najemców lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy na obszarze Strefy, pomaga w ustalaniu stron na podstawie danych zawartych w księgach wieczystych lub katastrze nieruchomości, wspiera realizację nowego celu publicznego związanego ze społecznym budownictwem czynszowym,

Włocławka, otwartą na inicjatywy społeczne oraz stanowiącą centrum animacyjne obszaru rewitalizowanego. Na początku prowadzeniem kawiarni zajmowali się pracownicy Urzędu Miasta Włocławek. Później, zadanie to powierzano organizacjom pozarządowym, wyłanianym co roku w otwartych konkursach ofert. W ciągu prawie 8 lat miejsce to odwiedziło 24 tysiące osób. Przeprowadzono tu też blisko 800 wydarzeń.

W obszarze rewitalizacji organizowanych jest wiele małych wydarzeń kulturalnych. Z każdym rokiem bierze w nich udział coraz więcej mieszkańców. Jak dotąd było to łącznie około 1300 osób. - To najlepszy przykład na to, jak skutecznie udaje się angażować mieszkańców w proces zmian w miejscu, w którym mieszkają – podkreśla pełnomocniczka prezydenta Włocławka. - Zauważalne jest także zainteresowanie realizacją projektów lokalnych, które wspieramy w ramach tzw. mikrograntów. Do tej pory wsparliśmy 20 projektów na łączną kwotę około 45 tys. zł. Odbiorcami tych projektów było ok. 2000 osób.

Dzięki zaangażowaniu właścicieli prywatnych kamienic w proces partycypacji społecznej, władzom Włocławka udało się wypracować optymalny model wsparcia

działań inwestycyjnych w Specjalnej Strefie Rewitalizacji. Do tej pory wsparcia udzielono na realizację robót budowlanych lub prac konserwatorskich i restauratorskich w 25 nieruchomościach prywatnych na kwotę 6,2 mln zł, przy wkładzie własnym wnioskodawców w wysokości ok. 8 mln zł. Ponadto, zrealizowano remonty w 12 nieruchomościach z zasobu Gminy Miasto Włocławek, na kwotę 4,4 mln zł. Łączny koszt działań remontowych w latach 2019-2023 to 14 257 418,02 zł.

Zgodnie z Gminnym Programem Rewitalizacji dla wskazanych obszarów Śródmieścia zaplanowano nadanie nowych funkcji społeczno-kulturalnych. Dziś perłami tej części miasta są m.in. Centrum Wsparcia Społecznego, Interaktywne Centrum Fajansu – Skarbiec Fajansu oraz Centrum Aktywizacji i Przedsiębiorczości. Na realizację tych działań miasto pozyskało środki zewnętrzne.

- Przy realizacji procesów rewitalizacji najważniejsze są dla nas trzy rzeczy: dostęp do środków finansowych, konsekwencja i współpraca – mówi Monika Jabłońska.

Tomaszów Mazowiecki:

Rewitalizacja nad rzeką

„PARK BULWARY” w Tomaszowie Mazowieckim został w 2019 roku zwycięzcą konkursu Towarzystwa Urbanistów Polskich na najlepiej zagospodarowaną przestrzeń publiczną w województwie łódzkim. Uzyskał nominację do konkursu ogólnopolskiego i znalazł się w jego ścisłym finale. Jury konkursu w uzasadnieniu wyróżnienia napisało, że park Bulwary to kompleksowe działanie na rzecz wykreowania atrakcyjnej ogólnodostępnej przestrzeni na styku miasta i rzeki Włobórki.

- Z tym projektem rewitalizacyjnym ruszyliśmy już w 2009 roku – mówi Adam Kozietek, dyrektor Wydziału Inwestycji Urzędu Miasta Tomaszów Mazowiecki.

Projekt był konkursowy. Dotyczył obszaru liczącego 7,5 hektara, który znajduje się nad rzeką Włobórką w centralnej części miasta i jest uznawany za historyczną kolebkę fabrykanckiego Tomaszowa. – Był to przez dziesiątki lat teren zielony, jednak zaniedbany, dla którego przez długi czas nie było pomysłu na dodatkowe funkcje. I z pewnością nie był to park – wspomina A. Kozietek.

Miasto zdecydowało się na rozpisanie konkursu na zagospodarowanie tego terenu, a o wyborze zwycięskiego projektu w dużej mierze zdecydowali mieszkańcy.

Nowo zaprojektowane miejsce miało połączyć dwie części miasta leżące na dwóch brzegach rzeki. Zaangażowanie wszystkich uczestników procesu projektowania,

przygotowania oraz realizacja inwestycji spowodowało, iż powstała przemyślana, efektowna i przyjazna użytkownikom przestrzeń publiczna. Przestrzeń nawiązująca do przemysłowych tradycji miasta, jego historii, ale także dzisiejszych oczekiwań. Bardzo ważnym elementem i wkładem w tworzenie tej przestrzeni było zaangażowanie mieszkańców miasta, którzy chętnie uczestniczyli w procesie konsultacji założeń projektowych, sami zgłaszali pomysły co do wyglądu parku.

Co ciekawe, w ten projekt rewitalizacji w dużym stopniu zaangażowali się tomaszowscy przedsiębiorcy. Część terenu, należąca do upadającej fabryki, została kupiona przez developera, który wybudował nieopodal galerię handlową. – Co istotne – zarówno na etapie naszego projektu, jak i na etapie projektu tworzonego przez przedsiębiorcę, postanowiliśmy w sposób spójny razem pracować nad funkcją, adaptacją i architekturą. Doszliśmy do wniosku, że aby ten

- Istotne jest, że stworzyliśmy przestrzeń dla wszystkich mieszkańców. Ci którzy chcą tutaj spędzać aktywnie, znajdą dla siebie siłownię, boiska, place zabaw, ale są też przestrzenie dla tych osób, które poszukują miejsca spokoju i wyciszenia z punktami widokowymi i pomostami nad rzeką. Satisfakcjonujące jest także to, że w miejscu tym udało nam się posadzić ponad 400 drzew, 40 tysięcy krzewów i 30 tysięcy bylin – podkreśla dyrektor Wydziału Inwestycji. Władze miasta myślą o umożliwieniu z czasem organizowania na Włobórce spływów kajakowych, aby ożywienie tego obszaru dotknęło także sama rzekę. Założenia projektowe oparto na idei połączenia Placu Kościuszki (zrewitalizowanego wcześniej centralnego placu miejskiego), poprzez Plac Narutowicza z nową przestrzenią miejską, jaką stał się Park Bulwary. Połączenie tych terenów odbyło się poprzez stworzenie kompozycji urbanistycznej opartej na konstrukcji powiązań widokowych i przestrzennych poprzez ele-

Park Bulwary we Włocławku.

Fot. Archiwum UM

projekt rewitalizacyjny w pełni wkomponował się w tę część miasta, te dwie sąsiadujące ze sobą inwestycje muszą być spójne – zauważa dyrektor A. Kozietek. I podkreśla, że włączenie przedsiębiorcy w cały proces współprojektowania tej przestrzeni sprawiło, że czuł się on zauważony i doceniony, przez co zaangażował się w rewitalizację bardziej niż można było początkowo się spodziewać.

Dotychczas zaniedbany, nieużytkowany teren w centrum miasta stał się miejską enklawą i oazą zieleni z różnorodnymi funkcjami skierowanymi do każdej grupy wiekowej, przystosowaną także dla osób ze szczególnymi potrzebami. Warto podkreślić, że „Park” łączy brzegi rzeki nie tylko fizycznie, dzięki dwóm kładkom dla pieszych i rowerzystów, ale także symbolicznie, łącząc centrum miasta ze strefą handlową nawiązującą architektonicznie do XIX - wiecznych tradycji przemysłowych miasta.

menty kompozycyjne: dominanty, akcenty przestrzenne, linie i płaszczyzny prowadzące wzrok do wnętrza parkowych, placów parkowych, pomostów widokowych.

Z pewnością każdy mieszkaniec zapytany o to co warto zobaczyć w Tomaszowie wymieni „Park Bulwary”

Jak podkreśla Adam Kozietek, tylko jeśli mieszkańcy będą zaangażowani w procesy rewitalizacyjne już od etapu projektowania i opracowywania koncepcji, jest szansa, że będą identyfikować się z nowo powstałym miejscem i staną się jego aktywnymi użytkownikami. W Tomaszowie tak właśnie stało się z Parkiem Bulwary.

(epe)

Dobre praktyki w dziedzinie rewitalizacji, zrealizowane we Włocławku i Tomaszowie Mazowieckim, zostały zaprezentowane podczas seminarium Forum Rozwoju Lokalnego „Porozmawiajmy o rewitalizacji”.

Czy żyją na marginesie społeczeństwa?

Seniorzy w Polsce

Sejmowe Komisje: Polityki Senioralnej oraz Polityki Społecznej i Rodziny rozpatrywały w styczniu informację o sytuacji osób starszych w Polsce za 2022 rok. O planach i zamierzeniach nowego rządu skierowanych do seniorów mówiły ministры do spraw polityki senioralnej oraz rodziny, pracy i polityki społecznej.

Obowiązek monitorowania sytuacji osób starszych w Polsce wynika z przepisów ustawy o osobach starszych. W związku z tym, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej co roku, we współpracy z instytucjami publicznymi realizującymi działania na rzecz osób starszych, opracowuje informację o sytuacji osób starszych w Polsce za poprzedni rok. Do tej pory powstało osiem edycji takiego dokumentu.

W informacji za 2022 r. zawarte zostały dane zebrane na podstawie „Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021”.

Coraz więcej seniorów

Od 2006 r. obserwuje się wzrost udziału osób starszych w populacji ludności w Polsce. Na koniec 2022 r. liczba ta wyniosła 37,8 mln osób, w tym 9,8 mln osób stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej, co stanowi 25,9% populacji. To wzrost w stosunku do roku poprzedniego o niecały 1%.

Wśród osób starszych najliczniejszą grupę, bo ponad 25%, stanowiły osoby w wieku 65 do 69 lat. Druga pod względem liczebności grupa to osoby w wielu 60-64 lata. Mniej liczną, ale rosnącą w ostatnich latach grupę wiekową, stanowiły osoby w wieku 70 do 74 lat. W tej grupie wiekowej w 2022 r. ich liczba wzrosła o 3,4%, a ich udział w populacji wszystkich osób starszych osiągnął 21%.

Wśród seniorów, podobnie jak w całej populacji ludności, przeważają kobiety. W 2022 r. na 100 mężczyzn przypadało 139 kobiet. Przewaga liczebna kobiet wzrasta wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wiekowych. Zjawisko to jest konsekwencją dłuższego przeciętnego życia kobiet oraz nadumieralności mężczyzn. Spadek liczby ludności ogółem i wzrost liczby ludności w wieku senioralnym skutkuje wzrostem wskaźnika obciążenia de-

mograficznego osobami starszymi. Prognoza na lata 2023-2060 mówi o pogłębieniu procesu starzenia się polskiego społeczeństwa mimo przewidywanego ubytku ludności do 2060 r. o ponad 7 mln. Według prognozy GUS, liczba ludności w wieku 60 lat i więcej w Polsce w roku 2030 ma wzrosnąć do poziomu 10,8 mln, a w 2050 r. wyniesie 13,7 mln. Osoby te będą stanowiły około 40% ogółu ludności Polski.

Trudna sytuacja w opiece medycznej

Ponad 32% osób starszych w wieku 60 lat i więcej mieszkających w Polsce ocenia swoje zdrowie na poziomie dobrym lub bardzo dobrym. W porównaniu do poprzednich lat oznacza to wzrost tego wskaźnika o prawie 3 pkt. procentowe. Częściej jako dobry lub bardzo dobry określali swój stan zdrowia mężczyźni niż kobiety.

Ponad 3 mln osób w 2022 r. skorzystało ze świadczeń zdrowotnych udzielanych w ramach systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. Ponad połowę tej liczby stanowiły osoby starsze. Ponad 3,7 mln osób skorzystało ze świadczeń w izbie przyjęć lub SOR w trybie ambulatoryjnym. Ponad 25% z nich było osobami w wieku 65 lat i więcej.

Osoby starsze otrzymały jedną trzecią ogólnej liczby porad udzielonych przez lekarzy POZ. Podobnie sytuacja wygląda w opiece specjalistycznej.

W szpitalach funkcjonowało 51 oddziałów geriatrycznych, które dysponowały 1048 łózkami.

- Z raportu wynika, że mamy w Polsce 51 oddziałów geriatrycznych, co może wydawać się liczbą zaspokajającą, ale pamiętajmy, że osoby po 60. roku życia potrzebują dostępu do poradni geriatrycznych. A tych jest około 100. To oznacza, że nawet w każdym powiecie nie ma takiej placówki, a są one niezwykle istotne ze względu na to, żeby właśnie nie dochodziło do nieodpowiedniego leczenia w związku z wielochorobowością i żeby utrzymać seniorów przy jak najlepszej jakości życia jak najdłużej – zwracała uwagę podczas posiedzenia Komisji sejmowych posłanka Wioleta Tomczak (Polska2050-TD).

- Nie mamy geriatrów, nie mamy pielęgniarek geriatrycznych. W roku 2023 tylko 200 pielęgniarek skończyło specjalizację z geriatrici. Mamy 560 geriatrów w Polsce, w tym czynnych 400. Nie będę już wspominała o braku szpitali geriatrycznych, przychodni geriatrycznych, miejsc w szpitalach dla seniorów, jak również pracowników DPS-ów, których też nie ma, bo zarabiali tak nędznie przez ostatnie 8 lat, że nikt nie chce podejmować tej pracy. Jest to praca odpowiedzialna, trudna i ciężka i nikt nie będzie jej wykonywał

za jakiś absurdalny pieniądze – dodała posłanka Joanna Wicha (Lewica).

Bańka z napisem „starość”

Osoby starsze biorą głównie udział w formach działalności kulturalnej organizowanych przez centra kultury, domy, ośrodki kultury oraz kluby i świetlice. Jednak różna jest dostępność tych form na wsi i w mieście. Mieszkańcy miast, zwłaszcza większych, częściej angażują się w działalność np. uniwersytetów trzeciego wieku oraz w wolontariat. Natomiast mieszkańcy wsi decydują się między innymi na członkostwo w kołach gospodyń wiejskich oraz w zespołach ludowych.

Osoby starsze mogą korzystać także z programów rządowych wspierających aktywność, jak „Senior+” czy „Aktywni+”.

O ile w materiale ministerstwa w liczbach udział seniorów w działaniach wolontariackich czy aktywnościach prospołecznych nie wygląda źle (30% aktywnych osób powyżej 60 roku życia), to jednak – co podkreślali uczestnicy dyskusji – bardzo dużo osób czuje się wykluczonych z różnego rodzaju akcji i działań oferowanych przez samorządy i organizacje pozarządowe, czy programów rządowych. Dla osób samotnych i wykluczonych informatycznie wiele z tych działań pozostaje niedostępnych.

- W raporcie GUS za 2022 r. wskazuje się wysoką aktywność osób starszych w obszarze wolontariatu. Jedna czwarta czynnych wolontariuszy w Polsce to są osoby starsze. Obawiam się, że to nam trochę męci obraz całej społeczności osób starszych, która w dużej części składa się z osób nieaktywnych. Może nawet nie dlatego, że nie chcą, tylko często nie mogą. To są tzw. „więźniowie czwartego piętra”. To są także osoby w miejscowościach, w których nie ma praktycznie możliwości ruszenia się, bo zniknęła komunikacja publiczna. Ich dostępność do życia społecznego jest tak dalece ograniczona, że po prostu one są zamknięte w domach. Usunięcie tych barier to jest warunek, żeby z tej dziesięciomilionowej, a za kilkanaście lat dwunastomilionowej społeczności osób starszych, przynajmniej znacząca część mogła korzystać ze swojego prawa obywatelskiego, jakim jest prawo dostępności do życia społecznego, obywatelskiego, do uczestnictwa w kulturze, w różnych wydarzeniach – zwracała uwagę podczas dyskusji Przewodnicząca Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów Elżbieta Ostrowska.

Zaapelowała, zarówno do Komisji, jak i do rządu, o widzenie społeczeństwa senioralnego w całej skomplikowanej jego złożoności. I podkreślała:

- Dobrostan seniorów jest wyznaczany przez trzy podstawowe elementy: bezpieczeństwo

ekonomiczne, bezpieczeństwo zdrowotne i szeroko rozumiane bezpieczeństwo osobiste. To nie tylko ochrona przed przemocą itd., ale również poczucie godności i tego, że jest się członkiem społeczności, że nie jesteśmy jako starsi zamknięci gdzieś w tej bańce z napisem „starość” na marginesie społeczeństwa.

Oferta dla aktywnych

Jedną z ważnych form aktywności, jest uczestnictwo w zajęciach prowadzonych przez uniwersytety trzeciego wieku. W roku akademickim 2021/2022, według badań GUS, działały 552 takie placówki. Funkcjonowały one w różnych formach organizacyjno-prawnych, których większość stanowiły stowarzyszenia. Uczęszczano do nich 86 tys. osób, a słuchaczami były głównie kobiety. Rok 2025 będzie rokiem jubileuszu 50-lecia ruchu Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Ponad 5 mln czytelników odnotowały w 2022 r. biblioteki publiczne. 17,5% stanowiły osoby starsze.

W 2023 r. w życie weszła kluczowa nowelizacja ustawy o samorządzie, dzięki której osoby starsze mają teraz pełne prawo inicjować powołanie na różnych szczeblach – od gminy, przez powiat, aż po województwo - rad seniorów. Nowe regulacje stawiają starszych w centrum decyzji, gwarantują radom niezależność i fundusze na działanie.

Wcześniej Rady seniorów mogły działać jedynie na podstawowym poziomie samorządu i zależne to było od dobrej woli samorządowców. Przepisy utrudniały rozwój – z blisko 2,5 tys. gmin w Polsce tylko w około 380 powstały rady seniorów.

- *Tam, gdzie powstały, rzeczywiście nadają ton tej lokalnej polityce senioralnej – mówił poseł Tadeusz Tomaszewski (Lewica).*

- *Uruchamiają bardzo ciekawe projekty finansowane z budżetu samorządów, wspierane przez budżet państwa.*

Przykłady projektów zrealizowanych dzięki współpracy gminnych rad seniorów z władzami lokalnymi:

- **Koperta życia** – karta pomagająca szybciej podjąć akcję ratującą zdrowie lub życie osoby starszej.
- **Złota rączka** – finansowane z budżetu gminy drobne usługi naprawcze dla osób starszych.
- **Taksówka dla seniora** – całkowita lub częściowa refundacja dojazdu do miejsc usług publicznych.
- **Wolontariat sąsiedzki** – współpraca międzypokoleniowa oparta na pomocy osobom starszym w prostych zadaniach domowych.
- **Przystanki przyjazne osobom starszym** – wymiana rozkładów jazdy transportu publicznego na rozkłady z powiększoną

czcionką oraz infrastruktura przystanków przyjazna osobom starszym.

- **Telefon dla seniora** – urzędowa linia telefoniczna z informacjami dotyczącymi osób starszych, ułatwiająca seniorom i seniorkom kontakt z instytucjami publicznymi.
- **Mobilna biblioteka dla seniorów** – usługa biblioteki polegająca na objazdowym wypożyczaniu książek po wcześniejszym kontakcie z biblioteką.
- **Tytka seniora** – koperta wysyłana zainteresowanym seniorom i seniorkom z informacjami dotyczącymi wielu dziedzin – od wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, po profilaktykę zdrowotną.

Barier formalne i finansowe

Posel Iwona Kozłowska (KO) zwróciła uwagę na niedoskonałość ustawy o osobach starszych, która weszła w życie 1 stycznia 2016 r. Polega ona na tym, że brakuje w niej wpisanych do systemu działań, które realizowane są wobec seniorów za pomocą różnych programów. - *Oczywiście tych programów skierowanych do osób starszych jest bardzo dużo i one są świetnie realizowane zarówno przez organizacje pozarządowe, jak i przez samorządy lokalne, natomiast cały czas to są programy – mówiła posłanka. – Dobrze byłoby, aby one znalazły się chociaż w ustawie o osobach starszych i działały już w systemie tego wsparcia, aby seniorzy mieli poczucie bezpieczeństwa, a organizacje pozarządowe i samorządy miały pewność finansowania tego typu działań.*

Okazuje się, że jedną z najbardziej oczekiwanych usług przez osoby starsze, samotne, jest pomoc w myciu pomników na grobach najbliższych. Często niepełnosprawność, stan zdrowia nie pozwala samodzielnie robić tego, co jest dla nich bardzo ważne. Seniorzy zwracają też uwagę na problem dotyczący pomocy w codziennych czynnościach związanych z zakupami, ze sprzątnięciem, z prowadzeniem domu. - *Oczywiście pielęgniarstwo środowiskowe czy inna pomoc dołączana przez samorząd jest zapewniona, ale pustka następuje w sobotę i w niedzielę, gdy tej pomocy nie ma – zwracał uwagę poseł Tadeusz Tomaszewski. – Okazuje się, że po prostu nie ma tylu osób i nie ma wystarczającej ilości środków finansowych w samorządach.*

Na co seniorzy mogą liczyć?

- *Informacja o sytuacji osób starszych powinna być – i taka była intencja ustawy o osobach starszych – taką absolutnie najważniejszą debatą publiczną dotyczącą sytuacji polskich seniorów – powiedział poseł Michał Szczerba (KO). – Chciałbym, żeby ta debata była debatą włączającą, żeby partnerem w tej debacie były organizacje senioralne, organizacje reprezentujące osoby starsze.*

Obecna na spotkaniu ministra rodziny, pracy i polityki społecznej Agnieszka Dziemianowicz-Bąk podkreśliła, że nowy rząd traktuje politykę senioralną jako zadanie i wyzwanie o charakterze cywilizacyjnym, o charakterze kulturowym, o charakterze związanym z polityką w zakresie ochrony zdrowia. Z całą pewnością jest to także wyzwanie o charakterze instytucjonalnym i finansowym. Jak zapewniła, w tym duchu przygotowane już są odpowiednie zmiany ustawowe.

Pierwszym krokiem mającym na celu wzmocnienie instytucjonalne obszaru polityki senioralnej było utworzenie w nowym rządzie urzędu ministery pełnomocniczki ds. polityki senioralnej.

- *Wystarczy zajrzeć do procedowanej w tej chwili przez parlament ustawy budżetowej, żeby zobaczyć, że te wszystkie kwestie, wszystkie programy zostały budżetowo zabezpieczone – mówiła A. Dziemianowicz-Bąk. – Stawiamy sobie także za cel realizację naszych zobowiązań z umowy koalicyjnej, czyli np. drugą waloryzację emerytur, wsparcie osób starszych po stracie małżonki i szereg innych działań zmierzających do wzmocnienia niezależności, podmiotowości i aktywności osób starszych.*

Wspomniała tu o projekcie dotyczącym renty wdowiej, który został złożony przez posłanki i posłów Lewicy i głosami Prawa i Sprawiedliwości nie został wprowadzony do porządku obrad. Powrócił jako projekt obywatelski i dziś czeka na procedowanie. Podobnie rzecz się ma z projektem także zgłoszonym w poprzedniej kadencji Sejmu, dotyczącym podwyższenia zasiłku pogrzebowego, przez okres rządów PiS niewaloryzowanego. - *Zapisy umowy koalicyjnej o wsparciu osoby starszej po utracie małżonki są w tym temacie jednoznaczne – powiedziała pani minister. – Zapewniliśmy środki w budżecie na kontynuację programów czy świadczeń. Stawiamy sobie daleko szersze i bardziej ambitne cele, przede wszystkim o charakterze systemowym.*

Ministra do spraw polityki senioralnej Marzena Okła-Drewnowicz powiedziała, że trwają prace nad ustawą o bonie senioralnym, który ma wesprzeć przede wszystkim usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania. - *To nie jest problem przygotować projekt. Wielką odpowiedzialnością jednak jest to, żeby ten projekt zadziałał w życiu, w rzeczywistości. Dlatego musimy go poddać bardzo szerokim konsultacjom z samorządami, bo to one będą w dużej mierze go realizowały. Zapowiedziała także nowelizację ustawy o osobach starszych oraz podjęcie prac nad ustawą o szczególnej opiece geriatrycznej.*

(epe)

O potrzebach seniorów i możliwościach miast

Zaakceptować starość

O organizowaniu usług dla seniorów i godzeniu ich potrzeb z możliwościami miast rozmawiali samorządowcy i specjaliści podczas seminarium Forum Rozwoju Lokalnego w Kędzierzynie Koźlu. Było to jedno z ostatnich spotkań w ramach tego popularnego cyklu.

Na seminarium organizowane w ramach cyklu pod nazwą „Uruchowienie endogennych potencjałów warunkiem rozwoju małych i średnich miast w Polsce” zaprosił tradycyjnie Związek Miast Polskich i tym razem dodatkowo miasto Kędzierzyn-Koźle. Spotkanie bowiem było częścią konferencji pt. „Akceptować starość – organizacja usług dla osób starszych”, która odbyła się 25 stycznia 2024 r. w Miejskim Ośrodku Kultury w Kędzierzynie-Koźlu.

- Od lat 50. XX wieku średnia długość naszego życia wzrosła o 20 lat. To tylko jeden z czynników, który pokazuje, że w miastach będzie coraz więcej seniorów i samorządy będą musiały zająć się organizowaniem i świadczeniem usług dla osób starszych i taką organizacją życia, żeby pogodzić potrzeby wszystkich grup mieszkańców – powiedział podczas spotkania dyrektor Maciej Aulak z Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

Wyzwanie dla miast

Problem usług dla seniorów nie jest w miastach nowy. Miasta prowadzą polityki senioralne od kilkunastu lat. Jednak – jak podkreślił podczas seminarium dyrektor Biura ZMP Andrzej Porawski, nie jest ten problem dobrze osadzony w sensie prawnym. – *Ustawa o osobach starszych mówi o tym, że monitoruje się sytuację osób starszych i informuje się o niej. A polityka senioralna państwa ostatni raz była przedmiotem zainteresowania rządu w połowie ubiegłego roku i skoncentrowała się na 13. i 14. emeryturze. Dla samorządów te zmiany demograficzne, które obserwujemy, oznaczają nie tylko konieczność zajęcia się w dużo większym stopniu tą częścią społeczności lokalnej, ale oznaczają poważny wpływ na sytuację całej gospodarki komunalnej.*

Jednym z głównych źródeł dochodów samorządów są udziały w PIT. One maleją m.in. z tego powodu, że coraz większą grupą mieszkańców, którzy płacą PIT są emeryci. Przy skali zwolnień, które już obowiązują i jeszcze mają wzrosnąć, wpływ do budżetów miast z tego tytułu dramatycznie maleje. Z kolei podatek od nieru-

chomości rośnie najwolniej ze wszystkich danin, ponieważ rośnie tylko o wskaźnik inflacji konsumpcyjnej.

Dodatkowo sytuacja demograficzna zmienia się w czasie w jeszcze jeden sposób: 20 lat temu zdecydowana większość osób kwalifikujących się – zgodnie z ustawą – do tej części polskiego społeczeństwa, mieszkała na wsi. Dzisiaj zdecydowanie więcej osób starszych mieszka w miastach. Miasta w większości się wyludniają, płatników za usługi jest coraz mniej, a usługi są coraz droższe.

- *To szczególne wyzwanie dla miast i dla Związku Miast Polskich. Jest to wyzwanie dużo większe niż 13. i 14. emerytura – podkreślił A. Porawski.*

Seminarium FRL odbywało się w Miejskim Ośrodku Kultury w Kędzierzynie-Koźlu.

Fot. Archiwum UM

Zrozumieć starość

O tym, czym jest starość i jakie procesy zachodzą w organizmie człowieka w tym okresie życia mówiła doktor Marzanna Derkacz-Jedynak, lekarz rodzinny, geriatra. Sporo uwagi poświęciła stereotypom na temat osób starszych i ich problemów, a także ageizmowi, który jest jednym z ważniejszych terminów, jakie weszły do rozrastającego się współcześnie słownika dyskryminacji.

Ageizm (ang. age) to dyskryminacja ze względu na wiek. Najczęściej, choć nie zawsze, dotyczy problemów na rynku pracy (tak z jej znalezieniem, jak i utrzymaniem). Widoczny jest także w lekceważącym traktowaniu osób starszych oraz braku oferty rozrywkowej i rekreacyjnej. Dotyka ludzi starych, którzy są postrzegani jako niepotrzebni. W Polsce ofiarami ageizmu najczęściej padają kobiety po 35. roku życia oraz mężczyźni po 45.

FORUM
ROZWOJU
LOKALNEGO

Jak podkreślała dr Derkacz-Jedynak, głównym źródłem stereotypów w ageizmie jest niewiedza, ale także gerontofobia – a więc lęk przed ludźmi starymi i towarzyszące mu emocje oraz nastawienia o charakterze negatywnym, a także zmiany w systemie organizacji rodziny, a więc odchodzenie od rodzin wielopokoleniowych i separacja pokoleń.

- *Tymczasem starość to końcowy okres normalnego czasu trwania życia – mówiła pani doktor. – Rozpoczyna się między 30-40 rokiem życia i postępuje stopniowo, w tempie indywidualnym dla każdego człowieka. Jednak przygotowanie do starości należy zacząć*

już w okresie nastoletnim. Bowiem życie pozabawione celu aż do wieku 65 lat nie wypełni się nagle po przejściu na emeryturę.

Wyzwolona niewinność

O aspektach psychologicznych procesu starzenia i wiążących się z nimi potrzebach osób starszych mówiła z kolei dr Agnieszka Franczyk, psycholog społeczna, pedagog, adiunkt w Instytucie Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego. Omówiła m.in. pojawiający się coraz częściej w publikacjach „Model pomyślnego starzenia się człowieka” wg Rowe i Kahna. Składają się na niego trzy elementy: brak choroby i niepełnosprawności, aktywne zaangażowanie w życie oraz wysoki poziom funkcjonowania poznawczego i fizycznego. Wszystkie publikacje pojawiające się na ten temat łaczą myśl, że jednak **każdy ma wpływ na jakość ostatniej fazy własnego życia i może robić rzeczy, które podniosą jego jakość.**

Szwedzki badacz Lars Tornstam w wyniku licznych badań wśród osób starszych zauważył, że często osoby starsze postrzegają swoje życie w kontekście pozytywnego rozwoju. Seniorzy doświadczają pozytywnej zmiany w obrębie trzech wymiarów: wymiaru kosmicznego, odnoszącego się do duchowej sfery człowieka, wymiaru własnego ja oraz wymiaru relacji społecznych i indywidualnych.

W ramach pierwszego z tych wymiarów u ludzi starszych pojawia się połączenie duchowe z wcześniejszymi generacjami; czują się oni częścią strumienia pokoleń i częścią całości. Zmienia się ich postrzeganie czasu i przestrzeni. Potrafią doświadczać radości życia jednocześnie nie lękając się śmierci.

Jeśli chodzi o wymiar „ja”, pojawia się redefinicja siebie, zmienia się stosunek do własnego ciała, a osoby starsze przestają się koncentrować na wyglądzie, pojawia się akceptacja dla zmian, które się pojawiły. Zmniejsza się egocentryzm i egoizm na rzecz większego altruizmu i większej uważności na potrzeby innych.

W wymiarze relacji społecznych może pojawić się u osoby starszej selektywność kontaktów - na rzecz tych dla niej ważniejszych, pociągające stają się doświadczenia samotności i przebywania w wewnętrznym świecie. Dlatego nie zawsze dobrym pomysłem jest inicjowanie spotkań w grupie i organizowanie tego typu zajęć dla seniora. Osoby w tym okresie życia często rezygnują z masek społecznych, mówiąc „już nic nie muszę, tylko mogę”. Tornstam określa to mianem „wyzwolonej niewinności”.

- Teoria gerotranscendencji Larsa Tornstama jest ciekawa, gdyż wskazuje na naturalny potencjał rozwojowy okresu senioralnego i może dawać nadzieję osobom starszym na progres w kierunku dojrzewania i osiągnięcia mądrości, która będzie pozwalała lepiej radzić sobie z pojawiającymi się stopniowo ograniczeniami – mówiła dr Franczyk.

Zbadajmy potrzeby seniorów

Spotkanie poświęcone było także technikom badania potrzeb osób starszych, wykorzystaniu nowoczesnych technologii, uwarunkowaniom pogodzenia potrzeb seniorów z możliwościami miasta.

Doktor Piotr Sikora z Uniwersytetu Opolskiego omówił różne metody badawcze, które miasta mogą stosować do sprawdzania tych obszarów, w których seniorzy potrzebują i oczekują wsparcia i wzmocnienia. Zaprezentował listę potrzeb osób star-

Iceland Liechtenstein Norway grants

szych uzyskaną na podstawie przeprowadzonych badań oraz analizy literatury. I tak najwyższy odsetek respondentów uważa, że seniorom należy zapewnić: wsparcie finansowe (40%) oraz wsparcie emocjonalne (38%). Seniorzy wskazują ponadto na potrzebę organizowania usług opiekuńczych pielęgnacyjnych (23%), potrzebę wykonywania ciężkich, fizycznych prac domowych, potrzebę zwiększenia dostępu do specjalistycznej pomocy medycznej (19%), potrzebę prowadzenia doradztwa i załatwiania spraw urzędowych (19%). 13% badanych chciałoby zwiększenia ilości dostępnych dla seniorów form spędzania czasu wolnego, a 12% wsparcia ich w wykonywaniu wszystkich prac domowych. 4% badanych nie wie, jakie są główne potrzeby osób starszych w lokalnym środowisku.

O tym, czym jest starość i jakie procesy zachodzą w organizmie człowieka w tym okresie życia mówiła doktor Marzanna Derkacz-Jedynak, lekarz rodzinny, geriatra.

Uczestnicy seminarium przyjrzyli się roli opiekunów nieformalnych, rzadko uwzględnianych w politykach społecznych miast oraz możliwym i stosowanym przez miasta formom ich wspierania.

Eksperti i praktycy z miast zwracali uwagę, że zapewnienie wsparcia osobom ze szczególnymi potrzebami nie musi być bardzo kosztowne, jednak powinno trafić w potrzeby osób starszych i ich opiekunów nieformalnych.

W debacie wzięli udział eksperci m.in. z Włocławka, Opola, Jarocina, Ujazdu i Strzelec Opolskich.

Kędzierzyn-Koźle świeci przykładem

W centrum tej debaty o polityce senioralnej znalazł się Kędzierzyn-Koźle. Przedsta-

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

wiele tego miasta pokazali funkcjonujące u nich rozwiązania. Zebrani wysłuchali m.in., jakie programy i projekty realizowane są w aż pięciu domach dziennego pobytu oraz jak aktywizują one seniorów poprzez udział w warsztatach, szkoleniach czy spotkaniach integracyjnych. Omówiono także stosowane w Kędzierzynie formy wsparcia nieformalnych opiekunów osób zależnych i osób starszych.

Część inicjatyw skierowanych do mieszkańców 60+ wprowadzono w ramach projektu „Dugnad w Kędzierzynie-Koźlu. Integracja mieszkańców oraz odbudowa relacji sąsiedzkich jako podstawa rozwoju lokalnego”.

- Słowa „dugnad” nie można przetłumaczyć wprost. To norweski zwyczaj praktykowany od pokoleń, polegający na wzajemnej pomocy sąsiedzkiej, udziale w czynie spo-

łecznym, aktywności obywatelskiej – czytamy w materiałach poświęconych projektowi realizowanemu w Kędzierzynie-Koźlu. - Co pewien czas mieszkańcy danego bloku, ulicy czy osiedla zwołują się, aby nieodpłatnie wykonać prace na rzecz lokalnej wspólnoty. Istotną częścią idei dugnad jest możliwość bliższego poznania sąsiadów, integracji, rozmowy, a także spędzenia razem czasu podczas przygotowywanego w trakcie prac posiłku, który umila wspólnie spędzone godziny. Norwegowie są mocno przywiązani do tej tradycji.

Projekt jest współfinansowany w 85% ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021, Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2014-2021 oraz w 15% z budżetu państwa w ramach Programu „Rozwój Lokalny”.

Dzięki transmisji online w seminarium Forum Rozwoju Lokalnego uczestniczyli pracownicy ośrodków pomocy społecznej z całego kraju i było ono dostępne, także dla osób niesłyszących dzięki tłumaczeniu na język migowy. Łącznie spotkanie obserwowano za pomocą platform internetowych 170 osób.

(epe)

Odpowiedź na wyzwania
w ciepłownictwie

Osiedle wodorowe w Śremie

Nowatorskie przedsięwzięcie na skalę całego kraju realizuje wielkopolski Śrem - tu ma powstać pierwsze osiedle zasilane energią pozyskaną z wodoru.

Gmina Śrem wspólnie ze Śremskim TBS Sp. z o.o. planują innowacyjną i ekologiczną inwestycję budowy osiedla mieszkaniowego, w którym wykorzystana zostanie technologia wodorowa.

Wyzwania przed ciepłownictwem

To odpowiedź na współczesne wyzwania ciepłownictwa. Sektor grzewczy w Polsce i Europie charakteryzuje się bowiem niską sprawnością i wysoka emisyjnością. Największymi problemami obszaru ciepłownictwa systemowego i indywidualnego są silne uzależnienie od eksploatacji paliw kopalnych, brak wyznaczonego kierunku transformacji energetycznej w perspektywie długoterminowej i bariery związane z finansowaniem modernizacji. Według danych z Eurostatu, ponad 74% populacji Unii Europejskiej zamieszkuje obszary miejskie, powodując duże zagęszczenie zapotrzebowania na energię ciepłą. Taki stan rzeczy sprzyja powstawaniu systemowych i lokalnych sieci ciepłowniczych. Ponad

połowa końcowego zużycia energii brutto w UE przypada na sektor ciepłowniczy. Wahania cen paliw konwencjonalnych są nieuchronne, a wraz ze stopniowym wycofywaniem uprawnień do emisji przedsiębiorstwa i właściciele budynków będą zmuszeni ponosić coraz wyższe koszty wytwarzania ciepła. Uderzy to bezpośrednio w portfele odbiorców końcowych, czego zapowiedzią był kryzys na rynku energii na przestrzeni 2021 i 2022 r. Oprócz tego, sektor od lat znajduje się w gronie liderów w zakresie generowanych zanieczyszczeń. Jak pokazują dane Eurostat z pierwszego kwartału 2023 r. najwięcej emisji (24%) generują gospodarstwa domowe, w tym na ogrzewanie pomieszczeń i wody użytkowej. Innym wyzwaniem, na podstawie danych KE, jest to, że budynki w UE są nieefektywne i generują najwięcej emisji gazów cieplarnianych związanych z wytworzeniem

i zużyciem energii. Aby poprawić aktualną sytuację sektora i charakterystykę energetyczną budynków, zwiększyć oszczędność energii i przyspieszyć modernizację systemów grzewczych i chłodniczych, KE zaproponowała szereg zmian i rewizji dyrektyw w ramach pakietu klimatycznego *Fit for 55* z 2021 r. wraz z późniejszym wzmocnieniem.

Wodór jako stabilne źródło energii

Nowoczesne metody pozyskiwania wodoru są oparte na energii pochodzącej z odnawialnych źródeł, a wodór ma duży potencjał jako stabilne źródło energii. Unikalne cechy wodoru oraz postęp technologiczny sprawiają, że wodór stanie się kluczowym medium w walce z dekarbonizacją gospodarki Europy i innych regionów świata. Jego powszechność występowania w związkach organicznych i nieorganicznych czyni z tego pierwiastka uniwersalny nośnik energii. Wodór jako alternatywa zapewnia realizację strategii zrównoważonego rozwoju w sektorze budownictwa mieszkalnego w horyzoncie długoterminowym. Wykorzystanie

Wszystkie instalacje zastosowane na osiedlu w Śremie będą cechować się wysokim stopniem efektywności energetycznej, możliwie niską emisyjnością substancji szkodliwych oraz wykorzystaniem dostępnych na terenie osiedla źródeł odnawialnych, takich jak energia geotermalna, energia słoneczna i energia pochodząca ze spalania wytworzonego wodoru elektrolitycznego.

Fot. UM w Śremie

wodoru w ogrzewnictwie mieszkaniowym korzystnie wpłynie na **poprawę jakości powietrza** i zdrowie mieszkańców miast czy osiedli. **Dostępność wodoru** jako paliwa w ogrzewnictwie jest niemal nieograniczona (zrównoważone zasoby), a produkcja może odbywać się w każdym miejscu na świecie – także lokalnie, bezpośrednio w obszarze inwestycji. Korzyści z zastosowania takiego rozwiązania są wielorakie. Wodór ma **większą gęstość energii** (33,3 kWh/kg) w porównaniu do gazu ziemnego (13,9 kWh/kg) i oleju opałowego (11,4 kWh/kg). **Nie jest toksyczny, nie zanieczyszcza powietrza, zasobów wodnych ani środowiska lokalnego.** Wodór odnawialny jest produkowany i spalany w sposób **neutralny pod względem emisji CO₂**, jest więc całkowicie przyjazny dla środowiska. Instalacja mocy OZE na potrzeby produkcji wodoru w obszarze inwestycji umożliwi stworzenie

lokalnego ekosystemu energetycznego, zapewniającego **bezpieczeństwo dostaw ciepła** oraz **redukcję ryzyka fluktuacji** na rynku energii i paliw.

Wielkim krokiem w rozwoju technologii wodorowej w Polsce będzie pierwsze osiedle zasilane energią pozyskaną z wodoru, które powstanie w Śremie. Od miesiąca trwają prace koncepcyjne i przygotowawcze do tego, by rozpocząć inwestycję. 9 listopada 2023 r. w sali Muzeum Śremskiego nastąpiło uroczyste podpisanie umowy na przygotowanie dokumentacji projektowej inwestycji.

Śremskie nowatorskie rozwiązanie

Osiedle przy ul. Farnej w Śremie to 195 mieszkań zlokalizowanych w ośmiu budynkach. Wokół budynków zaplanowano teren zielony oraz miejsca parkingowe. W części południowej oraz centralnej będzie znajdować się strefa mieszkalna z parkingami oraz ośmioma budynkami wielorodzinnymi i terenami zielonymi. Część północna zostanie natomiast przeznaczona na lokalizację niezbędnych instalacji technologicznych, w tym instalację wytwarzania energii cieplnej oraz pozyskiwania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Dzięki temu, infrastruktura technologiczna nie będzie ingerować bezpośrednio w strefę mieszkalną.

Planowana kotłownia wodorowa będzie częścią pełnego projektu i będzie służyć zapewnieniu ciepłej wody na potrzeby c.w.u i c.o. dla budynków. Założeniem technologicznym jest budowa zespołu wodorowego kotła grzewczego, którego celem jest spalanie wodoru w tlenie w obiegu zamkniętym – bez strat kominowych, w efekcie czego powstaje para wodna, będąca nośnikiem energii cieplnej.

Wodór i tlen są doprowadzane bezpośrednio do palnika. Palnik jest umieszczony komorze spalania, gdzie dochodzi do procesu spalania, a następnie spaliny kierowane są na wymiennik ciepła w obiegu zamkniętym w celu odprowadzenia ciepła do użytkowników końcowych. Kocioł zapewni eliminację emisji CO_x, NO_x, SO_x oraz spalin.

Projekt przewiduje też wykonanie i współpracę instalacji grzewczej z wykorzystaniem gruntowych pomp ciepła, instalacji fotowoltaicznej zlokalizowanej na terenie inwestycji z możliwością lokalizacji magazynu energii.

Projekt został przedstawiony przez Wiesława Małasznika, prezesa Zarządu Śremskiego TBS-u 8 grudnia 2023 r. w Pile na konferencji „Transformacja energetyczna - zastosowanie zielonej energii w nowoczesnym mieście. Technologie SMART CITY w zarządzaniu energią”. **Więcej**

(jp)

Laureat konkursu
„Samorządowy Lider Zarządzania 2023”

Modelowe i strategiczne podejście Konina

Miasto Konin zostało laureatem konkursu w kategorii miasta na prawach powiatu za wdrażane od grudnia 2020 roku przedsięwzięcie pod nazwą „Strategiczne Zarządzanie Miastem poprzez realizację Strategii Rozwoju Miasta Konina wraz z Zestawieniem Przedsięwzięć Strategicznych – Nową Ścieżką Rozwoju 2020-2030”.

Komisja konkursowa doceniła kompleksowe i konsekwentne działania podjęte przez władze miasta w zakresie transformacji energetycznej zmierzającej do osiągnięcia neutralności klimatycznej, którym towarzyszyła szeroka kampania edukacyjna i partycypacyjne podejście do rozwiązywania problemów, uwzględniające oczekiwania i potrzeby mieszkańców. Uznano, że sposób zarządzania rozwojem miasta można uznać za modelowy, a jednocześnie możliwy do zastosowania w innych miastach.

Od diagnozy do strategii

Konin to niegdyś Główny Ośrodek Zagłębia Węgla Brunatnego, dziś średnie miasto przechodzące transformację energetyczną, gospodarczą i społeczną. Dzięki przyjętej w 2020 roku Strategii Rozwoju Miasta Plan 2020-2030, jako wspólnota samorządowa, miasto Konin wspólnie z mieszkańcami i interesariuszami ma wypracowaną wizję Konina – Zielone Miasto Energii. Określenie celów strategicznych i przygotowanie odpowiednich narzędzi pozwalających wdrażać Strategię jest kluczowym procesem w zakresie zarządzania strategicznego, osiągnięcia neutralności klimatycznej i podniesienia jakości życia mieszkańców.

Miasto przechodzi transformację energetyczną, gospodarczą i społeczną, której punktem wyjściowym była diagnoza (brak zintegrowanych inicjatyw i działań podejmowanych na rzecz neutralności klimatycznej, brak innowacyjnego i systemowego podejścia do polityki energetycznej, niskie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii itp.). W odpowiedzi na te problemy w 2020 roku Konin przyjął Strategię Rozwoju Miasta Konina - Zielone Miasto Energii wraz z Zestawieniem Przedsięwzięć Strategicz-

nych – Nowa Ścieżka Rozwoju 2020-2030. Miasto Konin od 2020 roku skutecznie wdraża trzy filary, które w całości składają się na strategiczne zarządzanie miastem: Energia ludzi: energia społeczna, wyzwanie kreatywności i przedsiębiorczości; Zieleni: nowa energia: nowe źródła energii i biznesu, nowoczesny transport i ekologiczna infrastruktura; III Zieleni w mieście: zdrowy styl życia, przestrzeń dla ludzi.

Strategiczne zarządzanie miastem wykorzystuje zintegrowane podejście (obecnie 108 przedsięwzięć) i nowoczesne technologie (System Koordynacji Strategii - SKS), które przyczyniają się do osiągnięcia neutralności klimatycznej, efektywności energetycznej oraz włączenie społeczne w tych obszarach. Wszystkie działania strategiczne spina wypracowane innowacyjne narzędzie, jakim jest Zestawienie Przedsięwzięć Strategicznych. Przyjęte rozwiązanie wdrażane będzie do 2030 roku, a każdego roku poprzez SKS

Warto podkreślić, że władze Konina angażują się też w tworzenie i rozwijanie infrastruktury wspierającej zrównoważoną mobilność publiczną, w tym zeroemisyjny transport publiczny. Konin jako pierwsze miasto w Polsce posiada autobus wodorowy, który od 2022 roku na stałe jeździ na liniach obsługiwanych przez MZK. W planach ma kolejne 10 autobusów wodorowych wraz z zajezdnią dla autobusów wodorowych i stacją tankowania wodoru.

Szeroka współpraca

Miasto prowadzi także współpracę pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i społeczeństwem obywatelskim, aby osiągnąć zrównoważony rozwój. Opracowano szczegółowe analizy PPP dla konińskich inwestycji, tj.: Ekologicznego salonu miasta - przebudowy wyspy Pocijewo (basen i hala), Trasy Warszawskiej, Zielonego i pasywnego Amfiteatru, budowy parkingu przy targowisku w Starym Koninie, kompleksowej modernizacji energo-

tycznej budynków użyteczności publicznej.

Konin swoje działania realizuje, angażując mieszkańców w procesy decyzyjne, planowanie i monitorowanie przedsięwzięć związanych z neutralnością klimatyczną i efektywnością energetyczną. Dużą wagę przywiązuje do promowania innowacji, edukacji i świadomości ekologicznej wśród

Już dziś ponad 90% energii systemowej w Koninie pochodzi z odnawialnych źródeł energii.

Fot. UM Konina

jest sprawdzany poziom wykonania założonych celów, wskaźników i kamieni milowych.

Praktyczne działania

Wdrażane rozwiązania w szczególności obejmują m.in.: strategiczne przywództwo samorządu miejskiego w procesie transformacji energetycznej i przeciwdziałania zmianom klimatu (powołanie zespołu ds. realizacji Strategii i Szefów zespołów strategicznych), transformację źródeł zasilania – stopniowe zastąpienie paliw kopalnianych odnawialnymi (budowa ciepłowni geotermalnej w Koninie oraz farmy fotowoltaicznej), zmniejszenie zużycia energii i zasobów środowiska poprzez termomodernizację energetyczną budynków komunalnych oraz rozwój niskoemisyjnego transportu publicznego. Oprócz tego w mieście następuje integracja cyfryzacji i technologii inteligentnych w zarządzaniu lokalną energetyką. Miasto bierze udział w projekcie partnerskim REFORMERS z programu HORYZONT EURO-PA.

mieszkańców, np. poprzez wdrażanie projektu „Zielone korytarze miejskie – klimatyczne przebudzenie w Koninie”. W Urzędzie Miejskim od 1 lipca 2023 roku funkcjonuje dwóch doradców klimatycznych w ramach projektu LIFE AFTER COAL PL - Wdrażanie Strategii na rzecz Neutralności Klimatycznej Wielkopolska Wschodnia 2040. W mieście kładzie się nacisk na budowanie akceptacji społecznej dla transformacji energetycznej poprzez transparentność i otwartość procesów decyzyjnych związanych z polityką klimatyczną i energetyczną. Służy do tego m.in. projekt partnerski – Młodzi Ambasadorzy Klimatu, w ramach którego młodzież konińska opracowała dokument pn. „Polityka dialogu i partycypacji obywatelskiej miasta Konina do 2050 roku”.

(jip)

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Norweski Związek
Władz Lokalnych
i Regionalnych

Z ŻYCIA MIAST

KARLINO
Klaster Energii „Zielone Karlino”

19 stycznia między Gminą Karlino a Pomorską Agencją Rozwoju Regionalnego S.A., spółkami Ecoenergy Poland, ENCOS Sp. z o.o. oraz Kogeneracją Karlino została podpisana umowa Klastra Energii „Zielone Karlino”.

Klaster Energii „Zielone Karlino” działający na rzecz zmian w obszarze gospodarki niskoemisyjnej i zrównoważonej energii utworzony został w celu integracji potencjałów oraz stworzenia sieci współpracy podmiotów publicznych i prywatnych. Umowa podpisywana została jako kolejny, po zawartym w sierpniu 2023 roku liście intencyjnym, etap realizacji wspólnych działań ku zielonej energetyce.

Cele działalności klastra to: zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego; promocja gospodarki niskoemisyjnej poprzez stworzenie warunków technicznych i funkcjonalnych dla wytwarzania, dystrybucji i finalnej konsumpcji energii elektrycznej w „obiegu zamkniętym”; edukacja ekologiczna w zakresie OZE; wdrażanie innowacyjnych technologii w zakresie efektywnego zarządzania energią; pobudzanie innowacyjności w dziedzinie rozwiązań w zakresie wytwarzania, dystrybucji, bilansowania, magazynowania energii oraz zarządzania popytem na energię elektryczną, ciepłą oraz chłód, a także integrowanie firm i instytucji w działaniach zmierzających do rozwoju gospodarczego obszaru działania klastra oraz realizacji wspólnych interesów jego członków.

Działalność klastra w szczególności będzie polegała na stworzeniu platformy współpracy organizacyjnej i technicznej wspomagającej inicjowanie i wspólne realizowanie zadań, projektów, przedsięwzięć oraz rozwijanie nowych produktów i usług jako działań zmierzających do poprawy efektywności oraz tworzenia konkurencyjnego lokalnego rynku energii i paliw.

CZĘSTOCHOWA**Jak będzie wyglądało serce miasta**

W Częstochowie opracowana została koncepcja zmian na Placu Biegańskiego, centralnym miejscu miasta. W styczniu została zaprezentowana w Urzędzie Miasta.

Opracowanie programu funkcjonalno-przestrzennego oraz kierunków rewitalizacji dla nowej inwestycji to punkt wyjścia do starania się o środki unijne.

Plac Biegańskiego pełni kluczową rolę jako serce i dumna wizytówka miasta, dlatego trzeba zaakcentować jego reprezentacyjny charakter. Powinien być też uniwersalny, bo to miejsce i dla poważnych wydarzeń, np. o charakterze patriotycznym, i dla rozrywkowych, czyli koncertów małych i dużych, a także dla wydarzeń kulturalnych i handlowych, jak targi, wystawy i jarmarki. Chcemy, żeby częstochowianie chętnie się tu spotykali, ale także by z dumą pokazywali to miejsce swoim znajomym z innych miast. Aby przyciągnąć mieszkańców w różnym wieku, proponujemy dużą altanę, ławki, całoroczną kawiarnię i zielone strefy relaksu, w tym fontanny uwielbiane przez dzieci. Gastronomicznej dla nowej inwestycji to punkt wyjścia do starania się o środki unijne.

Plac Biegańskiego pełni kluczową rolę jako serce i dumna wizytówka miasta, dlatego trzeba zaakcentować jego reprezentacyjny charakter. Powinien być też uniwersalny, bo to miejsce i dla poważnych wydarzeń, np. o charakterze patriotycznym, i dla rozrywkowych, czyli koncertów małych i dużych, a także dla wydarzeń kulturalnych i handlowych, jak targi, wystawy i jarmarki. Chcemy, żeby częstochowianie chętnie się tu spotykali, ale także by z dumą pokazywali to miejsce swoim znajomym z innych miast. Aby przyciągnąć mieszkańców w różnym wieku, proponujemy dużą altanę, ławki, całoroczną kawiarnię i zielone strefy relaksu, w tym fontanny uwielbiane przez dzieci. Gastronomicznej dla nowej inwestycji to punkt wyjścia do starania się o środki unijne.

Fot. www.czestochowa.pl

W tym przypadku jest nieodzowna, tak jak zacienione miejsca odpoczynku. Będzie więcej drzew i roślinności - komentował prezentację prezydent Częstochowy Krzysztof Matyjaszczyk.

Zespół urbanistyczny Ratusza jest obecnie niepełny ze względu na brakujący budynek po jego wschodniej stronie. Nowa koncepcja zakłada odbudowę Odwachu bis w historycznej lokalizacji, gabarytach i formie. Nowy budynek miałby zostać wykorzystany z myślą o punktach gastronomicznych, stanowiących zachętę do dłuższego spędzania czasu na placu.

Więcej

GNIEZNO**Trwa wiercenie odwiertu geotermalnego.**

Odwiert geotermalny prowadzony jest przez Miasto Gniezno. Jego wykonanie zostało w 100 % dofinansowane ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej kwotą prawie 16 mln zł.

Zgodnie z Projektem Robót Geologicznych docelowa głębokość otworu geotermalnego Gniezno GT-1 będzie wynosiła około 2100 m. Celem tych działań jest

znalezienie warstwy wodonośnej znajdującej się w utworach geologicznych jury dolnej. Geologom zależy, żeby warstwa wodonośna została odkryta jak najgłębiej – wtedy temperatura wody będzie wyższa. Autorzy Projektu Robót Geologicznych zakładają, że temperatura wody termalnej na głębokości 2100 m będzie wynosiła 75°C. Jest to temperatura, która umożliwia jej wykorzystanie do celów ciepłowniczych. Założono, że można będzie pozyskiwać około 200 m³/h gorącej wody termalnej.

Otwór Gniezno GT-1 jest otworem badawczym. Woda wydobywana otworem Gniezno GT-1 z całą pewnością będzie mogła być wykorzystana do celów rekreacyjnych. Być może będzie ona miała właściwości, które pozwolą na nadanie jej statusu wody leczniczej.

Więcej

KATOWICE**Nowe autobusy napędzane gazem**

W styczniu br. na ulice Katowic wyjechały nowe autobusy – 8 pojazdów zasilanych gazem. Autobusy posiadają wiele udogodnień dla pasażerów oraz zostały wyposażone w systemy ułatwiające zarządzanie flotą Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej Katowice.

- Nie zwalniamy tempa i do taboru naszego miejskiego przewoźnika dokładamy kolejne nowoczesne autobusy. Dążymy do tego, aby flota PKM-u Katowice była różnorodna pod względem napędu, a jednocześnie wszystkie nowe autobusy były komfortowe i ekologiczne. Tylko w ubiegłym roku na ulice Katowic wyjechały 22 autobusy hybrydowe i 8 elektrycznych, a od ubiegłego tygodnia to również 8 autobusów zasilanych gazem – mówi Marcin Krupa, prezydent Katowic i dodaje, że od 2015 roku na ulice wyjechało 175 nowych autobusów.

Nowe autobusy napędzane gazem dostarczyła wyłoniona w przetargu firma MAN TRUCK & BUS POLSKA Sp. z o.o. Wartość zakupionych pojazdów to 15,4 mln zł. Dostawca udziela 36-miesięcznej gwarancji na pojazdy, bez limitu kilometrów. Autobusy mają moc minimum 200 kW, a także spełniają rygorystyczne wymagania normy Euro 6.

Nowością, którą posiadają zakupione pojazdy, jest system nawigacji po trasach komunikacyjnych. Działa on jak standardowa nawigacja, ale dodatkowo pokazuje kierowcy trasę między przystankami, co zdecydowanie ułatwi pracę, szczególnie początkującym. Autobusy są wyposażone

ne w 8 kamer. 3 z nich swoim zasięgiem obejmują wnętrze, dzięki czemu podróżni mogą się czuć bezpiecznie. 1 kamera rejestruje drogę przed pojazdem, 1 jest skierowana na stanowisko kierowcy. Oprócz tego jest jeszcze kamera cofania i 2 kamery zamontowane na zewnętrznych bokach pojazdu wprężone w system „martwego pola”.

Więcej

KRAKÓW

Będzie nowa uchwała o Strefie Czystego Transportu

11 stycznia Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie unieważnił dotychczasową uchwałę o Strefie Czystego Transportu. Jest to wciąż wyrok nieprawomocny, niemniej zmienia on harmonogram prac nad wprowadzeniem SCT w Krakowie.

Wojewódzki Sąd Administracyjny przede wszystkim – co podkreślają władze miasta – nie podważył samej idei SCT. Odrzucił dwie skargi dotyczące tego, że strefa może ograniczać swobody obywatelskie czy łamać jakieś zapisy konstytucji. Natomiast sąd zgodził się z wojewodą, który w swojej skardze wskazywał na pewne braki dotyczące treści uchwały. Sędziowie uznali, że w przyjętej uchwale zabrakło dokładniejszego określenia granic strefy, między innymi poprzez wskazanie granic strefy i sposobu organizacji ruchu w strefie w obszarze wjazdu do niej i wyjazdu. Zdaniem sądu, kierowcy bezpośrednio z treści uchwały powinni dowiadywać się, jak granice strefy będą przebiegać i jak to będzie oznakowane. Sąd uznał także, że przy wyznaczaniu granic strefy powinno się wziąć pod uwagę możliwość dojazdu do miejskich parkingów „Park&Ride”.

– W ustnym uzasadnieniu WSA nie odniósł się w żaden sposób do zarzutów dotyczących ograniczenia prawa własności czy swobody poruszania się przez uchwałę o SCT. W tej sytuacji czekamy na pisemne uzasadnienie i po jego otrzymaniu przystąpimy do sporządzania projektu uchwały, która zostanie poddana szerokim, powszechnym konsultacjom społecznym. Konsultacje odbędą się na terenie całego miasta, we wszystkich dzielnicach, tak, żeby uzyskać maksymalnie szeroki pogląd mieszkańców na ten temat – mówi Andrzej Kulig, zastępca prezydenta Krakowa.

To ważne i konieczne do podkreślenia: sąd zgodził się z argumentami, że SCT jest rozwiązaniem, które może, a nawet powinno być zastosowane w przypadku, gdy chcemy naprawdę skutecznie walczyć

z zanieczyszczonym powietrzem w mieście. Dlatego też władze Krakowa chcą przygotować nowy projekt uchwały, uwzględniający wszystkie uwagi sądu, które znajdują się w pisemnym uzasadnieniu do wyroku. Krakowianie – o czym wielokrotnie mówią w różnych badaniach opinii – oczekują od miasta dalszych konkretnych działań mających na celu poprawę jakości powietrza w mieście i tym samym ochronę zdrowia mieszkańców. Strefa Czystego Transportu jest właśnie takim sprawdzonym i społecznie uzasadnionym narzędziem w walce o ochronę zdrowia i życia. Władze Krakowa chcą ją więc wprowadzić możliwie najszybciej.

Więcej

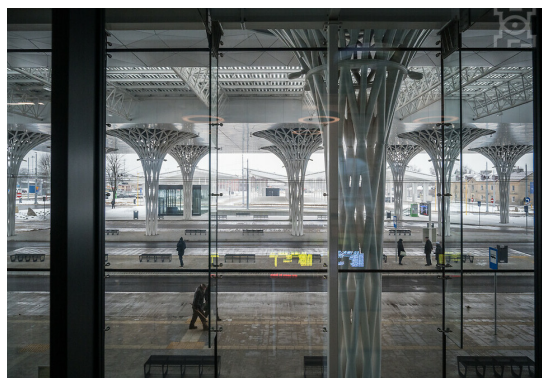
LUBLIN

Nowy dworzec już otwarty!

Nowoczesne i największe centrum komunikacyjne dla miasta i regionu 12 stycznia zostało oficjalnie otwarte i przywitało pierwszych pasażerów. Dworzec Lublin to strategiczna inwestycja ostatnich lat zrealizowana z udziałem funduszy europejskich.

– Dworzec Lublin to kompleksowe przedsięwzięcie, które w jednym miejscu integruje komunikację miejską oraz pozamiejską autobusową, busową i transport kolejowy. Nowy obiekt robi wspaniałe wrażenie, został zaprojektowany jako jeden z najbardziej ekologicznych tego typu budynków w Polsce i spełnia najwyższe standardy w zakresie zrównoważonego rozwoju – mówi Krzysztof Żuk, Prezydent Miasta Lublin.

Dworzec Lublin to trzykondygnacyjny budynek o powierzchni użytkowej ok. 18

Fot. www.lublin.eu

tys. m2 z garażem podziemnym typu „Park&Ride”. Miejsca postojowe pomieszczą 174 samochody. Parking uwzględni miejsca dla osób z niepełnosprawnościami oraz rodziców z dziećmi i przestrzeń do ładowania aut elektrycznych. Zejście do garażu jest możliwe z poziomu budynku oraz od zewnątrz, bezpośrednio z placu. W pobliżu obiektu zlokalizowane są perony dla autobusów i busów z efektywnym szklanym zadaszeniem wspar-

tym na filarach. Aby umożliwić kompleksową obsługę autobusów elektrycznych, powstały stanowiska do ich ładowania. Nie zabrakło instalacji Hotspot.

Innowacyjnym rozwiązaniem jest użytkowy dach w formie tarasu widokowego z przestrzeniami rekreacyjnymi i wypoczynkowym oraz traktami spacerowymi. Znajdują się tam stoliki i krzesła oraz hamaki. Z myślą o najmłodszych na części dachu powstał też plac zabaw, który składa się z systemowego parku linowego. Szereg udogodnień znajdują też osoby korzystające na co dzień z rowerów – blisko 70 miejsc postojowych na parkingach Bike&Ride oraz 1,3 km ścieżek rowerowych. Teren wokół Dworca Lublin wyposażono w niezwykle funkcjonalną i dekoracyjną infrastrukturę, która ma służyć podróżującym jako miejsce odpoczynku.

Przestrzeń wokół Dworca wypełnia zieleni. Na całym terenie inwestycji posadzono 100 nowych drzew oraz ponad 31 tys. krzewów, pnączy, bylin i traw ozdobnych. Do tego powstała tzw. zielona ściana o powierzchni 290 m2 z blisko 27 tys. roślin.

Więcej

ZABRZE

Powstanie ekologiczna farma fotowoltaiczna

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Zabrzu wybuduje na zrekultywowanej części Miejskiego Składowiska Odpadów Komunalnych ekologiczną farmę fotowoltaiczną o mocy 1,72 MWp. Zajmie ona powierzchnię ok. 3 hektarów.

Pozyskana z ogniw słonecznych energia elektryczna będzie odprowadzana do sieci zbiorczej zakładu energetycznego Tauron S.A., następnie poprzez wzajemne rozliczenia wykorzystana na potrzeby wszystkich obiektów MOSiR w Zabrzu, a jej nadmiar zostanie sprzedany.

Wartość całej inwestycji szacowana jest na kwotę 8 milionów 800 tysięcy zł. Kwota pożyczki stanowi 85,14 proc. kosztów kwalifikowanych. Zakończenie prac planowane jest na 30 listopada 2025 r.

Budowana w Zabrzu farma fotowoltaiczna będzie jedną z największych tego typu konstrukcji na rekultywowanych składowiskach odpadów w Polsce, a co istotne: usadowiona na zdegradowanym przyrodniczo terenie dawnego wysypiska śmieci tchnie w ten teren „nowe życie”, powodując tym samym inne jego postrzeganie.

Więcej

(epe)

Na podstawie stron internetowych miast.

FORUM ROZWOJU LOKALNEGO

Cyfrowe miasta w cyfrowej Polsce na finiszu Programu Rozwoju Lokalnego 8 lutego 2024 r., godz.10.00 - ONLINE

Program seminarium

- 10:00 – 10:10 **OTWARCIE KONFERENCJI**
Maciej Aulak, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej
Andrzej Porawski, Związek Miast Polskich
Jan M. Czajkowski, przedstawiciel strony samorządowej w Radzie Cyfryzacji
- 10:10 – 10:25 **Technologia w służbie społeczeństwu 2023**
Piotr Mieczkowski, Fundacja Digital Poland
- 10:25 – 10:35 **Gotowość do cyfrowej zmiany** - podsumowanie doświadczeń Empirii „Miasto Cyfrowe”
Grzegorz Dudzik, Związek Miast Polskich
- 10:35 – 10:50 **Dla kogo są otwarte dane?** - projekty cyfrowe w obszarze otwartych danych
dr hab. Aleksander Orłowski, prof. Politechniki Gdańskiej
- 10:50 – 11:00 **Przemyski Portal Otwartych Danych** - projekty cyfrowe w Programie Rozwoju Lokalnego
Rafał Porada, Miasto Przemysł
- 11:00 – 11:10 **Rola i możliwości wykorzystania rządowego portalu otwartych danych** - <https://dane.gov.pl/pl>
Jan Maciej Czajkowski, przedstawiciel strony samorządowej w Radzie Cyfryzacji
- 11:10 – 11:25 **Jak odkrywać źródła miejskich innowacji** - projekty cyfrowe w obszarze UrbanLab
Bartosz Piziak, Instytut Rozwoju Miast i Regionów
- 11:25 – 11:35 **Narodziny miejskiego UrbanLab** - projekty cyfrowe w Programie Rozwoju Lokalnego
Mariola Bolisęga, Miasto Rydułtowy i Janusz Piechoczek, Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych
- 11:35 – 11:45 **Q&A** - sesja pytań i odpowiedzi
- 11:45 – 12:00 **Wykluczenie cyfrowe czy cyfryzacja przeciwko wykluczeniu** - projekty cyfrowe
w obszarze niwelowania wykluczenia społecznego
Jan Jakub Wygnański, Fundacja Stocznia
- 12:00 – 12:10 **Dostępność w aplikacji** - projekty cyfrowe w Programie Rozwoju Lokalnego
Katarzyna Rejniak, Tomasz Gilewski; Miasto Konin
- 12:10 – 12:25 **Cyfryzacja kompleksowo. Nie tylko dla dużych miast** - o korzyściach z systemowego podejścia
do cyfrowej zmiany oraz planach na przyszłość
Robert Marchewka, Miasto Świdnica
- 12:25 – 12:40 **Możliwości finansowania cyfryzacji w miastach** - gdzie szukać pieniędzy na projekty cyfrowe
Agnieszka Dawydzik, Związek Miast Polskich
- 12:40 – 12:50 **Transformacja cyfrowa** - wnioski z projektów URBACT
Aldo Vargas-Tetmajer, koordynator Krajowego Punktu URBACT
- 12:50 – 13:00 **PODSUMOWANIE I ZAKOŃCZENIE KONFERENCJI**

Więcej informacji oraz link do rejestracji na www.miasta.pl

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Norweski Związek
Władz Lokalnych
i Regionalnych

OECD

Samorząd Miejski

Miesięcznik wydawany przez Związek Miast Polskich.

Redakcja:

Redaktor naczelna: Ewa Parchimowicz,
Joanna Proniewicz, Hanna Hendrysiak
Oprawa graficzna, skład: Krzysztof Paczyński

Adres wydawcy i redakcji:

ul. Robocza 42, 61-517 Poznań,
tel. 61 63 350 54, fax 61 63 350 60
e-mail: redakcja@zmp.poznan.pl
www.miasta.pl